

[ΣΤΟΡΙΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ]

Η ΦΑΡΙΣ

Εκδίδεται από τόν Σύλλογο Αποφοίτων Σχολείων Φάριδος
ΕΔΡΑ : Ξηροκάμπι Σπάρτης

Συντακτική Επιτροπή : Γεώργ. Θ. Καλκάνης, Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Παναγ. Η. Κομνηνός

Επιμελητής έκδοσης : Σταύρος Θ. Κατσουλάκος, Συρακουσών 101,

Λαμπρινή, Αθήνα, τηλ. (01) 25 15 864

Ταμίας : Ιωάννης Π. Κονίδης, Ξηροκάμπι, τηλ. (0731) 35 029

ΣΥΝΔΡΟΜΗ :

Εσωτερικού ετήσια Δραχμές 1.500

Εξωτερικού ετήσια Δολλάρια Η.Π.Α. 25

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
Θ. Σ. Κατσουλάκου, Υπόμνηση	3
A. Θ. Φωτόπουλου, Ιστορικά στοιχεία για την περιοχή της Φάριδος κατά την οθωνική περίοδο.....	4
Δ. Γ. Λάσκαρη, Ο δήμαρχος Αντώνης Κουμουστιώτης και ο ληστής Φιορέτος	9
T. Δ. Βολτή, Κουμουστά	11
Βούλας Κονίδη - Χριστογάμπρου, Για την Κρύα Βρύση	16
N. Μπουραζέλη, Ο γάμος στας αρχές του λήξαντος αιώνος..	17
Γ. Δ. Καπετανάκου, Οι αναμνήσεις ενός μετανάστη.....	18
Σ. Π. Βαφάκου, Οι Ξηροκαμπίτες του Τορόντο	21
Δ. Χ. Αμοιρίδη, Το Ο.Κ. έχει ελληνική ρίζα	22
N. Καπετανάκου, Μνήμη άμωμης κόρης	23
A. E. Τσάμπηρα, Γοράνοι δοξασμένοι	24
Στανδρύλας Ορφανάκου, Σύντομα νέα.....	25
H. Γ. M., Ιστορικά ανέκδοτα	26
Συνδρομές	26
Τα νέα μας	27

Η ΦΑΡΙΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ' - ΤΕΥΧΟΣ 27ο - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2000

ΥΠΟΜΝΗΣΗ

Είναι αλήθεια ότι, για να μπορέσει ένας τόπος να προκόψει, απαιτούνται έργα υποδομής, που θα αναβαθμίσουν τη ζωή των πολιτών και θα αποτελέσουν τη βάση για μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη. Τέτοια έργα είναι οι δρόμοι, η αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, ο πολλαπλασιασμός των δυνατοτήτων για ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Από το σημείο δύμας αυτό ως την πρόκληση καταστροφών στο φυσικό περιβάλλον, την αλλοίωση του τοπίου, την εξαφάνιση στοιχείων της πολιτισμικής παράδοσης υπάρχει μεγάλη διαφορά.

Καὶ, για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι, αναφέρουμε περιπτώσεις κραυγαλέας αδιαφορίας για τον περιβάλλοντα χώρο. Προ ετών κατά τη διάρκεια διάνοιξης δρόμου προς την Κουμουστά κατακρημνίστηκε μέρος του ιστορικού Διαβολαύλακου. 'Οσοι έχουν πείρα των πραγμάτων βεβαιώνουν ότι υπήρχαν τρόποι αποφυγής της καταστροφής. Την τύχη του Διαβολαύλακου είχε και η Σγουρνίτσα, η γραφική λούμπα στην κοίτη της Ρασίνας, στην οποία είχαν μάθει κολύμπι όλοι οι Ξηροκαμπίτες. Λίγο πιο πάνω το μεσαιωνικό γεφύρι της Ρασίνας τσιμεντοστρώθηκε, έτσι που σήμερα να είναι αδύνατη η αποκάλυψή του, χωρίς να υποστεί το ίδιο ανεπανόρθωτη φθορά. Στην Πηγαδόύλια το νερό της πηγής μεταφέρθηκε στο Ξηροκάμπι με θύμα την δύμορφη πέτρινη βρύση. Η ίδια μοίρα περίμενε και το Κλησίδι, πρώτη εκκλησία της Κουμουστάς, ενώ η πηγή στο Πλατάνι με τα Γράμματα, εξαφανίστηκαν, όχι γιατί πέρασε από κει ο δρόμος, αλλά γιατί καταχώθηκαν από τόνους πέτρας και χώματος. Στην Ταρατζλα, εξάλλου, δεν σώζεται τίποτα που να θυμίζει την αλλοτινή ομορφιά της.

Μπορεί τα παραπάνω να έχουν γίνει χρόνια τώρα, δύμας ο κίνδυνος επανάληψης, αν δεν υπάρξουν επίβλεψη άγρυπνη και τεκμηριωμένος προγραμματισμός, ελλογεύει.

Θεόδωρος Σ. Κατσουλάκος

Ιστορικά στοιχεῖα γιὰ τὴν περιοχή τῆς Φάριδος κατά την ὀθωνική περίοδο

Δημοσιεύονται παρακάτω ποικίλα στοιχεία για την περιοχή της Φάριδος. Όλα αναφέρονται σε πρόσωπα και γεγονότα της οθωνικής περιόδου και συμβάλλονταν λίγο ή πολύ στη διαλεύκανση κάποιων θεμάτων της τοπικής μας ιστορίας.

Πηγή απ' όπου αντλήθηκε το υλικό είναι το αρχείο Γιατράκου, το οποίο φυλάσσεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.) και περιλαμβάνει 1.000 περίπου έγγραφα σχετικά με την οικογένεια Γιατράκου, τη λακωνική ιστορία και τον Αγώνα του 1821 γενικότερα. Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα έγγραφα της μετεπαναστατικής περιόδου, η οποία, καθ' όσον αφορά στη Λακωνία, δεν έχει μελετηθεί επαρκώς από τους ειδικούς. Το αρχείο Γιατράκου έχει ήδη μελετηθεί και σύντομα πρόσκειται να κυκλοφορήσει σε ογκώδη τόμο 800 σελίδων με δική μας επιμέλεια. Τα έγγραφα δημοσιεύονται σε περιλήψεις και περικοπές, μέρος δε αυτών *in extenso*. Χάριν των αναγνωστών της «Φάριδος» προβαίνουμε σε προδομική δημοσίευση των αναφερομένων στην προαναφερθέσα περιοχή, και νομίζουμε ότι συστηματικότερη μελέτη των εγγράφων από ειδικότερους —και κατά προτίμηση— εντόπιους ερευνητές θ' αποκαλύψει κι άλλες άγνωστες πτυχές της τοπικής ιστορίας.

777. 753. Πιστοποιητικὸ τοῦ δημάρχου Φάριδος Θ. Λιακάκου. Ξηροκάμπι 28.1. 1844, ἀρ. 47. (Άντιγραφο).

Πιστοποιεῖ δτι ἡ Γεωργίτζα Παντελῆ Λιούνη, ἐτῶν 20 ἀπὸ τὸ Ξηροκάμπι, θυγατέρα τοῦ χιλιάρχου Παντελῆ Λιούνη ἢ Λιουνάκου ποὺ ἔπεσε μαχόμενος τὸ 1825 στὸ Νιόκαστρο, ζεῖ «ἐν ἀκρᾳ δυστυχίᾳ βοηθούμενη χάριν ἐλέους ἀπὸ τινας συγγενεῖς της, οἵτινες μὴ ἔχοντες τὰ μέσα νὰ οἰκονομήσωσι καὶ τὰ πρὸς ὑπανδρείαν της, ὑποφέρουν νὰ τὴν τρέφωσι μόνον καὶ νὰ μένῃ εἰσέτι ἄγαμος, καίτοι οὖσα ἐν ἡλικίᾳ». Ο πατέρας της ξόδευσε τὴν περιουσία του στὶς ἐκστρατεῖες, κατὰ τὶς ὁποῖες εἶχε πάντοτε ὑπὸ τὴν ὁδηγία του 50-80 στρατιῶτες, ἢ δὲ μητέρα της «μὴ δυναμένη νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἔνδειαν, δταν ἔμεινεν ἀπροστάτευτος καὶ ἀπορος, ἥλθε εἰς δεύτερον γάμον».

Τὴν ἀλήθεια τῶν παραπάνω βεβαιώνουν οἱ δήμαρχοι Φάριδος (Γοράνοι 25.1. 1844) καὶ Κροκεῶν (ἐν Λεβετζόβοις 31.1.1844).

838. 815. Πιστοποιητικὰ (Παν. Γιατράκου). (Άντιγραφα).

- 1) Γιὰ τὸν Εύσταθιο Τροχᾶτο ἀπὸ τὴν "Αρνα τοῦ δ. Φελλίας. (Άθηναι 9.2.1846).
- 2) Γιὰ τὸν Βασίλειο Πουλάκο ἀπὸ τὸ Παλαιοχώρι τοῦ δ. Φάριδος. (Άθηναι 12.2.1846). Υπηρέτησε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπανάστασης ὑπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Παν. Γιατράκου καὶ ἔλαβε μέρος σὲ πολλὲς μάχες.

851. 827. Δ. Μούτουλας πρὸς Παν. Γιατράκο. Εηροκάμπι 29.4.1846.

Ἐπειδὴ πλησιάζουν οἱ δημοτικὲς ἐκλογὲς στὸ δῆμο Φάριδος, ζητοῦν τὴ βοήθεια τοῦ Παν. Γιατράκου γιὰ νὰ «τινάξουν τὸν τύραννο ἀπ’ ἐπάνω τους». Στέλλονται τὰ δόνδματα τῶν παρακάτω «μᾶλλον φορολογουμένων», ἀπὸ τοὺς δόποίους κρίνεται ἡ τύχη τῆς ἐκλογῆς δημάρχου: Θεοδωρῆς Σταθάκος ('Ανώγεια), Κωνσταντῆς Σταθάκος ('Ανώγεια), Παναγῆς Χαντζάκος (Παλαιοπαναγιά), Σταῦρος Ντάκαρης (Παλαιοπαναγιά), Ἰωάννης Σμυρνιὸς (Παλαιοπαναγιά), Ἀναστάσιος Πήλιας ('Αρκασάδες), Μιχάλης Παρασκευάκος ('Αρκασάδες), Παναγιώτης Σταυράκος ('Αρκασάδες), Στράτης Καβουριθεοδωρακάκος (Μούσγα), Ἰωσήφ Βλαμάκης (Παλαιοχώρι), Νικόλαος Παπαδάκος (Εηροκάμπι), Γεώργιος Μίσελης (Κυδωνιά), Παναγιώτης Πουλάκος (Μούσγα), Ἰωσήφ Κύπριος, καταγόμενος ἀπὸ τὴν Κύπρο, «ῆτον μὲ τὸν στρατηγὸν Γρίβαν» (Παλαιοχώρι). Προτείνεται νὰ καταταγοῦν οἱ παραπάνω στὴν τάξη τῶν ὑπαξιωματικῶν.

852. 828. Πιστοποιητικὸ (Παν. Γιατράκου). Ἀθῆναι, Μάιος 1846. ('Αντίγραφο).

Γιὰ τὸν ἴερέα Παναγιώτη Γκολέμη ἀπὸ τὴν Παλαιοπαναγιά, δ ὁποῖος ὑπηρέτησε κατὰ τὸν ἀγώνα ὡς ἀξιωματικός.

858. 834. Δ. Μούτουλας πρὸς Παν. Γιατράκο. Σπάρτη 23.5.1846.

Ζητεῖ παρέμβαση στὸν ὑπουργὸ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπὲρ τῶν ὀφειλετῶν τοῦ Δημοσίου Δημ. Μενούτη ἀπὸ τὰ Ἀνώγεια καὶ Γεωργ. Σγουπάκου ἀπὸ τὴν Παλαιοπαναγιά, οἱ δόποιοι ζημιώθηκαν ἀπὸ τὴν ἐνοικίαση τῶν ἐλαιοδέντρων τοῦ δήμου (Φάριδος) τὸ 1843. «Νὰ παύσῃ ἡ καταδίωξις καὶ δὲ’ αὐτούς, ὥστε νὰ μείνουν ἐλεύθεροι νὰ ἔργαζωνται διὰ νὰ ζήσουν τὰ παιδιά των, διότι κινδυνεύουν ν’ ἀποθάνουν ἀπὸ τὴν πεῖναν [...]. Ὁ Γ. Θεοφιλάκος χρεωστεῖ δέκα πέντε χιλιάδες δραχμάς, μ’ ὅλα ταῦτα δὲν καταδιώκεται, αὐτὸι ἐπειδὴ εἶναι μὲ τὴν ἔξοχότητά σας καταδιώκονται, διότι πρόκειται νὰ γίνη ἡ ἐκλογή». Τὴν ἀναφορὰ παρέλαβε δ Παν. Γιατράκος τὴν 29 Μαΐου καὶ τὴν ὥδια ἡμέρα τὴν προώθησε στὸν ὑπουργὸ Οἰκονομικῶν Ν. Πονηρόπουλο, δ ὁποῖος μ’ ἐντολὴ του (29 Μαΐου) πρὸς τὸν ταμία Σπάρτης ἀνέστειλε τὴ δίωξη τῶν ἀνωτέρω μέχρι νεότερης ἐντολῆς.

867. 843. Δ. Μούτουλας πρὸς Παν. Γιατράκο, στὴν Ἀθῆνα. Σπάρτη 12.7.1846.

«Ο Κορφιωτάκης διακηρύττει δτὶ ἐδίωξεν ἀπ’ ἐδῶ τὸν Νομάρχην διὰ νὰ κάμη δ, τι θέλει μὲ τὸν Γραμματέα, τὸν δόπον ἔχει τοῦ χειρὶου του. "Οθεν καθημερινῶς γίνονται συμβούλια πῶς νὰ κάμουν τὰ κακὰ θελήματα. Γνωρίζεις, ἀρχηγέ μου, δτὶ εἰς ἄλλον δὲν κρεμώμεθα εἰμὴ εἰς τὴν ἔξοχότητά σας. "Οθεν εἶναι ἀνάγκη νὰ φροντίσετε ὥστε νὰ ἔλθῃ γρήγορα ἐδῶ ὁ τίμιος Νομάρχης μας, διότι, ἀν μείνουν αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Γραμματέως, θὰ σαρωθῶμεν, καὶ δὲς ὅψωνται οἱ αἴτιοι. Γνωρίζω δτὶ ἔχετε μεγάλες σχέσεις μὲ τὸν ὑπουργὸ τῶν Οἰκονομικῶν. "Αν ἐμπορέσητε, σᾶς παρακαλῶ νὰ διορισθῇ ἀποθηκάριος δ Δημήτριος Κουμουστιώτης εἰς τὸν δῆμον Φάριδος καὶ νὰ παύσῃ δ Θεοδόσιος Λιακάκος, δ ὁποῖος κατατυραννεῖ τὸν λαὸν

καὶ θὰ φάγη δλον τὸν δημόσιον πλοῦτον. 'Επομένως γνωρίζοντες ἀφ' ἐνδεικόντες καταχρήσεις ἔχει κάμει ἐπὶ τῶν ἔθνικῶν κτημάτων, εἶναι ἀνθρωπος ἐσχάτης διαφθορᾶς. Εἶναι δίκαιον λοιπὸν νὰ διορισθῇ ὁ Κουμουστιώτης, δεστις εἶναι ἀγωνιστῆς καὶ νίδες ἀγωνιστοῦ καὶ τίμιος καὶ ἀνθρωπος τῆς ἀνάγκης. "Αν τοῦτο κατορθωθῇ, ζέσευρε δτι θὰ δώσῃ πολὺν κρότον εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας καὶ μεγάλην ἐπιφροὴν καὶ δύναμιν εἰς τὴν ἔξοχότητά σας, διότι ὁ Κορφιωτάκης καυχᾶται δτι αὐτὸς εἶναι τὸ πᾶν. Δὲν σοῦ ἔγραψα πρότερον, διότι ἥτον ἀποθηκάριος ὁ Κουμουστιώτης καὶ προχθές τὸν ἔπαυσαν, διότι εἶναι μὲ τὸ μέρος σας». Ζητοῦνται πιστοποιητικὰ στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεων γιὰ τοὺς ἔξης, κατοίκους Ἀνωγείων: Νικ. Καρακίτσος, Νικ. Ξέπαππας, Ἡλίας Κόνιαρης, Ἡλίας Σαγάνος, Ἡλίας Παναγάκος, Ἰωάννης Κούτσικας, Παναγιωτάκης Θεοδωρόπουλος. 'Επίσης γιὰ τὸν Παν. Πουλάκο ἀπὸ τὸ Παλαιοχώρι («ἀξιωματικὸς καπετάνιος»).

868. 844. Δ. Μούτουλας πρὸς Ἰωάννη Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθήνας. Σπάρτη 12.7.1846.

«Τὰ Δημοτικά μας πηγαίνουν καλά, μόνον ἡ ἀνάκλησις τοῦ Νομάρχου μᾶς κατετάραξεν δλίγον φοβούμενοι τὴν παράνομον ἐπέμβασιν τῆς ἔξουσίας [...]. Δὲν γνωρίζω πῶς εἰσέτι ὁ κύριος πρωθυπουργὸς εύνοεῖ τὸν ἀτιμον ἀνθρωπὸν Κορφιωτάκην, δεστις ἔχασε πᾶσαν ἡθικὴν βαρύτητα καὶ δλοι τὸν ἐσιχάθηκαν, καὶ κατατρέχει τοὺς πιστοὺς, παλαιοὺς καὶ εἰλικρινεῖς φίλους του; Γνωρίζεις δτι μόνη ἡ σκιὰ τοῦ Κωλέττου τὸν διατηρεῖ, εἰδεμὴ τὸν ἐδῶ ἀδελφόν του καὶ μουρλὸν πατέρα μὲ τὰ λεῖμόνια. Παρεκίνει τὸν ἀρχηγὸν νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸν Κωλέττην. "Ισως τὸν ἐβγάλῃ ἀπὸ τὴν ἀπάτην ἑκείνην, δτι ὁ Κορφιωτάκης εἶναι ἴσχυρὸς εἰς τὴν Λακεδαιμονα».

899. 875. Γ. Παπαδάκος πρὸς Ν. Κατσουλάκο, Γραμματέα τοῦ δήμου Φελλίας, στοὺς Γοράνους. Κουρτσούνα 24.6.1849.

«'Απῆλθα εἰς "Αρναν καὶ ἔδωσα τὰς κλήσεις [...], ἀλλὰ νὰ προσέξετε διὰ τὸν Δ. Στρατάκον».

932. 908. Ἀν. Κουμουστιώτης πρὸς Γ. Π. Γιατράκο, βουλευτή, στὰς Ἀθήνας. Εηροκάμπι 27.4.1855.

Σᾶς πληροφορῶ δτι οἱ ἐδικοὶ σου Λιακαῖοι καὶ [...] ὁ Γιάννης, ὁ ὄποῖος εἶναι συγγενῆς σου, μᾶς ἀποσκίρτησαν καὶ ἐνάθμησαν μὲ τὸν Μούτουλαν. "Ασ' το, κόβουν καὶ ράβουν τώρα, καὶ ἔστω πρὸς δόηγίαν σου [...]. Φρόντισε νὰ μιλήσῃς τοῦ Κορφιωτάκη νὰ στείλῃ τὸν Μιχαῆλο, διότι, ἐὰν δὲν ἔρθῃ ὁ Μιχαῆλος, ἐμεῖς δὲν ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν τίποτε».

933. 909. Ἀν. Κουμουστιώτης πρὸς Γ. Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθήνας. Εηροκάμπι 9.1.1857. (Προσυπογράφει καὶ ὁ Δ. Π. Χαντζάκος).

«"Ελαβον τὴν ἐπιστολὴν Σας, εἴδον τὸν θάνατον τοῦ μα(κα)ρίτου υἱοῦ Σας καὶ ἐλυπήθην κατάκαρδα. 'Αλλὰ τί νὰ γίνῃ, ἀφ' οὗ ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι μάταιος. Σοὶ

λέγω ότι ταύτην τὴν στιγμὴν ἐσφαλίσθη ἡ κάλπη καὶ ἐλάβατε ψήφους 677, οἵτοι ὅσοι ἐψηφοφόρησαν, τόσους καὶ ἐλάβατε. Γενναιότατε, ὁ Κορφιωτάκης καὶ Μελετόπουλος πολὺ ἔχουν ἐναντίον μου, ἀλλὰ τί ἥδυνάμην νὰ τοὺς κάμω, ὅταν ἡ Κυβέρνησις τοὺς ἀπέκλεισεν. Γενναιότατε, εἰς τὸ ἔξῆς ἀπαιτῶ πολὺ τὴν συνδρομήν σου καὶ τὴν ὁποῖαν βεβαίως δὲν θέλεις μοὶ ἀρνηθῆς καθ' ὅσον οἱ κύριοι πολὺ θὰ καταφέρωνται ἐναντίον μου».

934. 910. Ἀντ. Κουμουστιώτης πρὸς τὸν βουλευτὴ Γ. Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθήνας.
Ἐηροκάμπι 16.5.1857.

«Ο ἀδελφός μου Παναγῆς ἐπροτάθη ἀποθηκάριος διὰ τὸν δῆμον Θεραπνῶν. Ἐπειδὴ δὲν μᾶς συμφέρει νὰ διορισθῇ πρὸς αὐτὸν μέρος, Σᾶς παρακαλῶ στενῶς νὰ ἐνεργήσῃς περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ διορισμοῦ του εἰς τὸν δῆμον τῆς Φάριδος. Αὐτὸν τὸ ἀπαιτῶ νὰ τὸ πράξῃτε ἐνεργοῦντες δραστηρίως [...]. Περὶ τούτου ἔγραψα καὶ εἰς τὸν κύριον Λεόπουλον».

935. 911. Ἀντ. Κουμουστιώτης πρὸς τὸν βουλευτὴ Γ. Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθήνας.
Σπάρτη 17.10.1858.

Παρακαλεῖ γιὰ τὴν ἀναστολὴ ἐντάλματος ποὺ ἔξέδωσε κατ' αὐτοῦ ὁ Ταμίας Λακωνίας, διότι ἐπίκειται φυλάκισή του ἐντὸς 10 ἡμερῶν.

936. 912. Π. Δ. Κουμουστιώτης πρὸς τὸν βουλευτὴ Γ. Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθήνας.
Ἐηροκάμπι 18.10.1858.

Παρακαλεῖ θερμῶς γιὰ παρέμβαση τοῦ μόνου προστάτη τους Γεωργ. Γιατράκου πρὸς τὸν ὑπουργὸ Οἰκονομικῶν γιὰ τὸ χρέος τοῦ Ἀντώνη Κουμουστιώτη πρὸς τὸ Δημόσιο: «Κατὰ τοῦ Ἀντώνη ἐνεργεῖται ἀνάκρισις διὰ τὴν συκοφαντίαν, τὴν ὁποῖαν ἔπλασαν εἰς τὸν ἀνακριτὴν Παντελέων Βασιλείου, καὶ ὅλοι οἱ μάρτυρες, οἵτοι Μούτουλας, Κομηνὸς καὶ Σολομός, κατέθεσαν ἐναντίον του ὅλο φέματα. Καὶ παρακαλῶ νὰ γράψῃς δυνατὸν εἰς φίλον σου περὶ πρὸς ὑπεράσπισή του».

937. 913. Π. Δ. Κουμουστιώτης πρὸς τὸν βουλευτὴ Γ. Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθήνας.
Ἐηροκάμπι 8.11.1858.

Παρακαλεῖ θερμῶς τὸν Γ. Γιατράκο νὰ μιλήσει στὸν ὑπουργό, γιὰ νὰ περατωθεῖ ἡ ὑπόθεση τοῦ Ἀντώνη (Κουμουστιώτη).

938. 914. Ἀντ. Κουμουστιώτης πρὸς τὸν βουλευτὴ Γ. Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθήνας.
Σπάρτη 2.9.1858.

Παρακαλεῖ τὸν βουλευτὴ νὰ φροντίσει γιὰ τὴν περάτωση τῆς ὑπόθεσης τοῦ χρέους του πρὸς τὸ Δημόσιο («νὰ γίνῃ τρόπος πρὸς συμψηφισμὸν τοῦ χρέους μου»).

939. 915. Ἀντ. Κουμουστιώτης πρὸς Γερμανὸ Μαυρομιχάλη, βουλευτὴ, στὰς Ἀθήνας.
Ἐηροκάμπι 22.9.1858.

Τὸν παρακαλεῖ νὰ συνεργαστεῖ μὲ τὸν βουλευτὴ Γ. Π. Γιατράκο ἐξέτασης ὑπόθεσής του ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν.

940. 916. Ἀντ. Κουμουστιώτης πρὸς τὸν βουλευτὴν Γ. Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθῆνας.
Ἐηροκάμπι 22.9.1858.

Τὴν 10η Ὁκτωβρίου λήγει ἡ προθεσμία ποὺ τοῦ ἔδωσε τὸ Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν γιὰ ἔξόφληση τοῦ χρέους του. Γράφει πρὸς τὸν βουλευτὴν: «Φρονῶ καὶ εἴμαι παραβέβαιος ὅτι τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν θέλετε θεωρήσει ὡς ὑμετέραν καὶ θέλετε καταβάλει κόπους δι’ οὓς Σᾶς ἔξηγοῦμαι [...] ὅτι ἐγὼ ἐλευσομένης ἐποχῆς θέλω σᾶς φανῆ χρήσιμος τὸ κατὰ δύναμιν καὶ θέλω Σᾶς εἴμαι πρόθυμος καὶ εἰς διαταγάς Σας [...]. Ἐν τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν χάσω, ἀφανίζομαι καὶ ἡθικῶς καὶ ὑλικῶς, μολονότι πιστεύω ὅτι χάριν ὑμῶν νὰ σωθῶ».

941. 917. Π. Δ. Κουμουστιώτης πρὸς τὸν βουλευτὴν Γ. Π. Γιατράκο, στὰς Ἀθῆνας.
Ἐηροκάμπι 23.8.1858.

Πληροφορεῖ ὅτι ὁ ἔφορος (Σπάρτης) ἔγραψε εὐνοϊκὰ στὸ Ὑπουργεῖο γιὰ τὴν ὑπόθεση Κουμουστιώτη. Παρακαλεῖ πάλι γιὰ παρέμβαση τοῦ βουλευτῆ Γ. Γιατράκου. «Προσκυνεῖ» τὸν κύριο Μητσάκη καὶ τὴν σύζυγό του Μαριγώ (γονεῖς τοῦ λογοτέχνη Μιχ. Μητσάκη), καθὼς καὶ τὴν «καπετάν Γεώργαινα μετὰ τοῦ κυρίου Πετράκη (Γιατράκου)».

957. 933. Ἀντ. Κουμουστιώτης πρὸς Γ. Π. Γιατράκο. Θηροκάμπι 4.8.1856.

Ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνη του γιὰ τὸν διορισμὸν τοῦ συγγενῆ του Ι. Καπετανάκου σὲ θέση δασοφύλακα. Πληροφορεῖ γιὰ διάφορα τοπικὰ καὶ προσωπικὰ ζητήματα.

Στὸ νῶτο ἐπιστολὴ τοῦ Β. Ἰατρίδη πρὸς τὸν «έξάδελφό» του Γ. Π. Γιατράκο, Θηροκάμπι 5.8.1856, μὲ τὴν ὁποίᾳ ζητεῖ ὑποστήριξη αἰτησής του πρὸς τὸν Δ/ντὴ Δημοτικῶν Σχολείων καὶ ὑπουργὸν Χριστακόπουλο.

1007. 983. Πιστοποιητικὸν Γ. Π. Γιατράκου. Σπάρτη 30.6.1865. (Ἐπικύρωση ἀπὸ τὸν δῆμαρχοῦντα Σπάρτης Φικιώρη, Σπάρτη 10.7.1865).

Πιστοποιεῖται ὅτι ὁ Ἀθανάσιος Μανιάτης ἀπὸ τοὺς Ἀρκασῆδες τοῦ δήμου Φάριδος ἔλαβε μέρος στὴν ἐπανάσταση ὑπὸ τίς διαταγὲς τοῦ Παν. Γιατράκου καὶ ἀγωνίστηκε στὴν ἐκκαθάριση τῆς Λακεδαίμονος ἀπὸ τοὺς ντόπιους Ὀθωμανούς, στὴν πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς (Κερασίές, Φραγκόβρυσο, Βέρβενα, Βαλτέτσι, Μεϊμέταγα, Δολιανά, Ἀγιοσάστη) καὶ «εἰς τὸ συστηθὲν ὑπὸ τοῦ πατρός μου (Παν. Γιατράκου) ἔξαθεν τῆς μεγάλης τάμπιας κανονοοστάσιον μέχρι τῆς ἀλώσεως τοῦ φρουρίου αὐτῆς». Ἐλαχεῖ ἐπίσης μέρος στὶς πολιορκίες διαφόρων πόλεων (Ναυπλίου, Κορίνθου καὶ Παλαιῶν Πατρῶν), σὲ μάχες στὴ Στερεά Ελλάδα (Μεσολόγγι, Πέτα, Κομπότι) καὶ τὴν Πελοπόννησο (κατὰ τοῦ Δράμαλη στὸ «Ἀργος καὶ τὰ Δερβενάκια), ὅπου πληγώθηκε στὸ ἀριστερὸ χέρι καὶ θεραπεύθηκε ἀπὸ τὸν Παν. Γιατράκο, στὰ Μοθωκόρωνα, καθὼς καὶ κατὰ τῶν Ἀράβων (Μηλίτζα, Κρεμμύδι, πολιορκία Νεοκάστρου). «Ο δὲ Ἀθανάσιος Μανιάτης μετὰ τῶν ἄλλων ἴδιαιτέρων σωματοφυλάκων τοῦ πατρός μου

(συνέχεια στη σελ. 22)

Ο δήμαρχος Αντώνης Κουμουστιώτης και ο ληστής Φιορέτος

Ο δήμαρχος Φάριδος
Αντώνιος Κουμουστιώτης

Ο Αντώνης Κουμουσιώτης, από το Ξηροκάμπι του Δήμου Φάριδος της επαρχίας Λακεδαίμονος, ήταν γιος του Δημητρίου Αν. Κουμουστιώτη και εγγονός του χιλίαρχου και αντιστράτηγου της επανάστασης του '21 Αντωνίου Κουμουστιώτη. Έλαβε μέρος με το εκστρατευτικό σώμα εθελοντών του Δημ. Πετροπουλάκη στην επανάσταση της Κρήτης 1866-1869, στη δεύτερη εκστρατεία αυτού στην Κρήτη, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 25 Νοεμβρίου 1868 εκ Γυθείου. Ο Αντώνης Κουμουστιώτης στην Κρήτη ετέθη επικεφαλής μικρού στρατιωτικού σώματος κυρίων απαρτιζόμενου εκ στρατιωτών των χωρίων του δήμου Φάριδος. Έλαβε μέρος, αγωνισθείς ανδρείων με τους περί αυτόν, στις μάχες, στο χωριό Βρύσες στις 8 Δεκεμβρίου και στο χωριό Μύρτος στις 9 του ίδιου μηνός. Τα χωριά αυτά ανήκουν στο νομό Ρεθύμνης και στην επαρχία Αγίου Βασιλείου. Ο Κουμουστιώτης, θαν επανήλθε στο Ξηροκάμπι, εξελέγη δήμαρχος Φάριδος, αξιωμα το οποίο είχε και προ της μετάβασής του στην επαναστατημένη Κρήτη.

Στα 1870 του απονέμεται ο «Αργυρούς Σταυρός των Ιπποτών του Βασιλικού Τάγματος του Σωτήρος» από το βασιλιά Γεώργιο τον Α' «δι' γη προσέφερεν εκδούλευσιν προς σύλληψιν του αποκεκρυγμένου ληστού Δ. Φιορέτου και των μετ' αυτού δύο φυγοδίκων». Από διασταυρωμένη αφηγηματική πηγή ηλικιωμένων Ξηροκαμπιτών, αρύσθηκα την πληροφορία: «Ένας ληστής με δύο φυγοδίκους κρύβονταν στων Κοσσοναίων το υποστατικό και ο Αντώνης Κουμουστιώτης πήρε τα παλληκάρια του και πήγε και τους ἐπιασε». Πρόκειται, προφανώς, περί του ληστή Δ. Φιορέτου και των δύο φυγοδίκων που διαλαμβάνει το απονεμηθέν δίπλωμα. Κατά το 1870 παρουσιάστηκε στη Λακεδαίμονα ο ληστής Δ. Φιορέτος, αποκηρυγμένος από την κυβέρνηση για τη ληστρική του δράση, με δύο φυγόδικους. Ο Φιορέτος, δεν είναι γνωστόν εάν ήταν Λάκωνας ληστής ή καταγόταν από άλλη περιοχή. Το επίθετό του, βέβαια, δεν φανερώνει λακωνική καταγωγή. Την περίοδο αυτή εμφανίζεται στη Λακεδαίμονα και έχει ως κατάλυμα το υποστατικό των Κοσσοναίων στην περιοχή του Ξηροκαμπίου. Η διαμονή του Φιορέτου στο εν λόγω υποστατικό δεν είναι γνωστό

εάν ήταν μεγάλης χρονικής διάρκειας ή ολιγοήμερη, ούτε εάν ήταν εν γνώσει της οικογένειας Κοσσονάκου. Μάλλον ο Φιορέτος κρύφηκε εκεί λίγες μέρες για να αποφύγει τα αποσπάσματα που τον κατεδίωκαν, δεδομένου ότι, κατά την περίοδο αυτή εκ των Κοσσονάκων αδελφών ιδιοκτητών του υποστατικού, ο μεν Κων/νος ήταν βουλευτής Γυθείου και διέμενε τον περισσότερο χρόνο στην Αθήνα, ο δε Πέτρος σπούδαζε στην Αθήνα νομικά. Οι πολιτικοί την εποχή αυτή, είναι αλήθεια, υπέθαλπαν πολιτικούς φυγόδικους, αλλ' ο Φιορέτος δεν ανήκε σ' αυτή την κατηγορία· ήταν ληστής, διωκόταν για ποινικά αδικήματα και ως εκ τούτου πρέπει να αποκλείσουμε την περίπτωση ότι έκρυβαν αυτόν οι Κοσσονάκοι. Οι διωκτικές αρχές πληροφορήθηκαν το κρυσφύγετο του Φιορέτου και το περικύλωσαν, χωρίς, όμως, να μπορούν να συλλάβουν τον ληστή. Η παρέμβαση του δημάρχου Αντώνη Κουμουστιώτη με το ασκέρι του ήταν καταλυτική. Στένεψε τον κλοιό με τους άνδρες του και με αιφνιδιαστική εισβολή συνέλαβε τον Φιορέτο και τους δύο φυγόδικους. Γι' αυτή την πράξη τού απενεμήθη ο Αργυρούς Σταυρός και το τιμητικό δίπλωμα, υπογραμμένο από το βασιλιά Γεώργιο Α' και τον πρωθυπουργό Επ. Δεληγιώργη ως υπουργό των Εξωτερικών.

Το θέμα όμως ήταν γενικότερο. Η ληστεία, απότοκος οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων κατά τα μετεπαναστατικά χρόνια αλλά και οι εσωτερικές πολιτικές συγκρούσεις, η χρησιμοποίηση των ληστών από τοπικούς παράγοντες ως σωματοφυλάκων ή για την επικράτησή τους στις εκλογές που οδηγούσε σε αμοιβαίκ «προστασία» πολιτικών και ληστών, η σύμπραξη του πληθυσμού της υπαίθρου και των γαιοκτημόνων από ανάγκη και συμφέρον, το πρόβλημα επιβίωσης των αγωνιστών του '21, οι τεράστιες εκτάσεις οι οποίες παρέμεναν ακαλλιέργητες, ενώ μεγάλες αριθμός χωρικών ήταν ακτήμονες, καθώς και η αδυναμία των καταδιωκτικών αρχών να καταστείλουν τα ληστρικά φαινόμενα, λόγω του ορεινού της χώρας αλλά και του ανύπαρκτου σχεδόν οδικού δικτύου, ενίσχυαν τη ροπή προς το ληστρικό βίο, ως μόνης διεξόδου επιβίωσης ή και εύκολου πλουτισμού. Οι ληστρικές αυτές συμμορίες απέβησαν πραγματική μάστιγα κατά την εκατονταετία 1830-1930.

Το πρόβλημα της ληστείας πήρε τεράστιες διαστάσεις και η κυβέρνηση έλαβε δρακόντεια μέτρα, ιδίως μετά τη σφαγή στο Δήλεσι στις 9 Απριλίου 1870, από τους ληστές αδελφούς Τάκο και Χρήστο Αρβανιτάκη και τη συμμορία τους, των περιηγητών 'Αγγλων και Ιταλών γραμματέων των πρεσβειών Αγγλίας και Ιταλίας και μερικών φίλων τους συνοδών. Εξαπελύθη τότε ανελέγητο κυνηγητό εναντίον των ληστών όλης της χώρας. Σ' αυτή τη φάση και σ' αυτή τη χρονική περίοδο Απριλίου-Νοεμβρίου 1870 πραγματοποιήθηκε και η σύλληψη του Φιορέτου και των δύο φυγόδικων συνακολούθων του από τον δήμαρχο του δήμου Φάριδος Αντώνη Κουμουστιώτη.

Δημήτριος Γ. Λάσκαρης

ΚΟΥΜΟΥΣΤΑ*

Απόσπασμα «Από ένα ημερολόγιο»
του Τάσου Λ. Βολτή, Εκπαιδευτικού - π. Σχολικού Συμβούλου

(Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

Ψήλωσε ο ήλιος· προχωρημένο πια το πρωινό σαν φτάσαμε στα πρώτα σπίτια.
Το φως του ήλιου και της γαλανής ημέρας μέρωσε τον τόπο γύρω μας.

Και τα μουλάρια, αισθαντικά κι αυτά, τάχυναν τώρα το βήμα τους.

Μια καταπράσινη γαλαρία, ισκιωμένη από τα πυκνά φυλλώματα των πανύψηλων δέντρων, μας σκεπάζει κατά την είσοδό μας.

Σκαρφαλωμένες οι αγριοκληματαριές στους κορμούς, θέριεψαν με τα χρόνια και ανάστησαν κι αυτές το βλαστό τους που έγινε κορμός.

Κι οι κληματόβεργες μπλέχτηκαν κι έγιναν ένα με τα κλαδιά των σφενταμιών, της καρυδιάς και της βαλανιδιάς. Έτσι που έχουν μπλεχτεί οι βέργες, βαστάζουν τα μεγάλα τσαμπιά, που αιωρούνται σαν μικροί πολυέλαιοι, ανάμεσα από τα πυκνά φυλλώματα.

Τα κρουστάλια και τα αετονύχια αρμαθιές-αρμαθιές φαντάζουν κεχριμπαρένια. Το κλήμα, το φρόντισε από μόνη της η φύση. Ανθρώπινο χέρι δεν έριξε λίπασμα· κανέίς δεν το κλάδεψε, δεν έγιναν θειαφίσματα. Όμως έδεσαν τα χοντρόγα σταφύλια, που φτάνουν να ζυγίζουν και μια οιά το καθένα. Σαν ωριμάζουν προς το τέλος του Ιουλίου, βλέπεις τους σκούρκους και τις σβουρντούνες πάνω στις ρόγες, να ρουφούν το χυμό, μέχρι που αφήνουν αδειανή από περιεχόμενο τη ρόγα, μόνο με το φλοιό της.

Στο πλησίασμα τα ζα τάχυναν το βήμα τους. Θέλουν κι αυτά ν' ανασάνουν από την κούραση.

Κι είναι τώρα που περνούμε το καλντερίμι.

Πάνω από εκατό μέτρα το ανηφορικό μονοπάτι αλλάζει.

Μικρές-μεγάλες γυαλιστερές πέτρες προβάλλουν από το έδαφος λείες και σφαιρικές σαν μισές μπάλες.

Φτιαγμένο το καλντερίμι αυτό από παλιούς μαστόρους-τεχνίτες αντέχει στον καιρό και στα ρυάκια που κυλούν επάνω του και όπως προχωρούν τα μουλάρια υπομονετικά κάπου-κάπου γλυστρούν τα πέταλά τους και λυγίζουν τα γόνατα στην προσπάθεια να κρατηθούν όρθια. Κι εμείς καλά πιασμένοι στο σαμάρι σφίγγουμε χέρια και πόδια για να κρατηθούμε. Τα πρώτα χαγιάτια αιωρούνται πάνω απ' το κεφάλι μας. Παμπάλαιοι οι τοίχοι με τις μαυρισμένες πέτρες, κρατούν γερά τα σκουριασμένα υποστηλώματα των σαρακοφαγωμένων μπαλκονιών.

Η τελευταία στροφή. Κι από αριστερά μας το αλωνάκι της Παναγίτσας κρε-

* Αναδημοσίευση με άδεια του συγγραφέα από το περιοδικό Λακωνικά τ. 193 (1999).

μασμένο στον γκρεμό. Το κτίσμα της μικρής βυζαντινής εκκλησούλας απέριτο, μοναχικό, δεν σε εντυπωσιάζει βλέποντάς το. Μα σαν διαβείς την ξύλινη εξώθυρα, σε ξαφνιάζουν οι τοιχογραφίες, δημιουργήματα του 14ου αιώνα. Τα πρόσωπα των Αγίων ζεστά, ανθρώπινα, απονπέουν μιαν ακτινοβολία που σπάνια συναντάς κι αισθάνεσαι σε άλλες αγιογραφίες.

Δεν είναι οι ασκητικές αγριωπές μορφές όπως άλλων παλιών μοναστηριών, που σου θυμίζουν τον ασκητισμό και την φυγή απ' τα εγκόσμια!

Οι Απόστολοι εδώ είναι απλοί, καθημερινοί, ανθρώπινοι. Εδώ στο μικρό αλωνάκι της Παναγίτσας, τις φεγγαρόφωτες βραδιές του Αυγούστου, γινόταν η «ρούγα».

Και το ολόγιομο φεγγάρι ν' αρμενίζει πάνωθέ μας σαν ήλιος της ημέρας. Τί αξέχαστες βραδιές ήσαν εκείνες!

Τα μαντολίνα σκορπούσαν τους γλυκούς τους ήχους που έφταναν ως πέρα απ' το φαράγγι, προς την πλαγιά της Γόλας, και γλύκαιναν τη νυκτιά.

Και τα αξέχαστα τραγούδια της παλιάς Αθήνας και των πλακιώτικων στενών μάς πλημμύριζαν από νοσταλγία.

Μένουν οι συγκινήσεις εκείνες από τις ήρεμες νυχτιές του Αυγούστου σαν απόγηγοι μιας μακρινής εποχής, που τέσσα μας γάντεψε και τώρα δεν την βρίσκεις, πια.

Και τα τραγούδια εκείνα, όμορφα, αγνά, γεμάτα Ελλάδα έμειναν να τα θυμούνται οι παλιοί με νοσταλγία:

«Όπου κι αν πάω ο νους μου διαρκώς τριγυρνά, μέσ' τα στενά της Αθήνας και στα καπηλειά της.

»Και κάθε βράδυ γυρίζοντας στα σκοτεινά, λέει η ψυχή μου μεθυσμένη απ' τα γιασεμιά της. Λόντρα, Παρίσι, Νιού Γιορκ, Βουδαπέστη, Βιέννη, μπρος στην Αθήνα καμιά, μα καμιά σας δεν βγαίνει...»

Είναι τα τραγούδια που σημάδεψαν μιαν ολόκληρη εποχή. Κι αν σήμερα σιγοφιθυρίζεις μελαγχολικά τον «Μπάρμπα Γιάννη με τις στάμνες» και το «Γελεκάκι που φορείς» δεν μπορείς να νιώσεις, πόση αξία είχε τότε το τραγούδισμά τους. Ας είναι! Οι εποχές εκείνες δεν γυρίζουν πίσω!

Έμεινε πίσω η Παναγίτσα. Τα μουλάρια έφτασαν με ταχύ βήμα και στάθηκαν από μόνα τους στην γεμάτη πέτρες αυλή μας. Ξεφορτώθηκαν οι μπόγοι και εμείς τα παιδιά, μουδιασμένα ακόμα από την ακινησία, προσπαθούμε να πατήσουμε σταθερά στο έδαφος. Η λαχτάρα να τρέξω αμέσως, να βρεθώ στις βρύσες, δεν μου αφήνει άλλες σκέψεις τώρα.

Εκεί, στον γέρικο πλάτανο, το στολίδι και την ψυχή της Κουμουστάς, μ' έφεραν γρήγορα τα βήματα. Αυτό το δώρο της φύσης, το μεγαλείο της δημιουργίας, απείχε πολύ λίγο από το σπίτι μας. Μια μικρή αλάνα μας χώριζε, όπου ανάμεσα από το παχύ στρώμα του πυκνού φυσικού χόρτου —ίδιου με σημερινό γκαζόν— έρρεαν μικρά αθέατα ρυάκια. Και η αγριομέντα και το μελισσοβότανο μοσχοβολούσαν γύρω, σκορπώντας το αψύ άρωμά τους. Νάτος ο πλάτανος! Ο ξακουστός πλάτανος της Κουμουστάς. Θεόκορμος, με τις κορφές καψαλισμένες απ' τ' αστροπελέκια που έριξαν επάνω του οι αιώνες.

Τον κοιτάζεις και νιώθεις πόσο μικρός κι ασήμαντος είσαι μπροστά στη φύση.

Στέκει αγέρωχος κουβαλώντας πάνω στους ατέλειωτους κλώνους το βάρος των αιώνων του.

Πέντε άνθρωποι πρέπει ν' ανοίξουν τα χέρια σε αλυσίδα για ν' αγκαλιάσουν τον ντούρο κορμό του περιμετρικά.

Πόσες φορές τρέχαιμε γύρω απ' τον κορμό εκείνον σε κυνηγητό μετρώντας τους κύκλους και λαχανιασμένα έπειτα στρωνόμαστε πάνω στις καμπουριαστές ρίζες αποκαμωμένα τα παιδιά.

'Εμεινε από τα χρόνια εκείνα παροιμιώδης η φοβέρα: «Θα σε κρεμάσω στον πλάτανο της Κουμουστάς».

Τί γλέντια γίνονταν στ' αλώνι γύρω του. Μας έμειναν αξέχαστα τα πανηγύρια, όταν οι προσκυνητές κατέβαιναν απ' τον Αη-Λια και γέμιζαν το πλάτωμα γύρω απ' τον κορμό του.

Οι χοροί έδιναν κι έπαιρναν, μέχρι να βράσει η γκιόσσα στο μεγάλο χάλκινο χαρανί.

Μοιράζονταν το πεντανόστιμο βρασμένο κρέας στον κόσμο μαζί με το ζουμί στ' αλουμινένια πιάτα, που μοσχοβολούσε από το άρωμα της ρίγανης και τη νοστιμία του αλατοπίπερου.

Σταρένια παξιμάδια, ελιές, ντομάτες και το γιδίσιο τυρί, συνέδευαν τα απολαυστικά γεύματα. Και μοσχοβολούσε ο τόπος γύρω, από το ριγανάτο παρασκεύασμα, καθώς έσμιγε με το άρωμα των πλατανόφυλλων και των σκίνων, που τα έστρωναν καταγής, για να καθίζουν παρέες-παρέες οι παραθεριστές.

Και μέσα σ' αυτήν τη μαγεία, ερχόταν να χαρίσει ζωή και αίσθηση, το ασύγκριτο σε ομορφιά μεγαλείο, από τον περιβαλλοντολογικό χώρο: Οι πέτρινες βρύσεις!

Η φύση, μαζί με την ανθρώπινη παρέμβαση δημιούργησε κάτι το ξεχωριστό εδώ!

Το κρυστάλλινο νερό, δίπλα στον πλάτανο και κάτω από το βαθύσκιο φύλλωμά του, τρέχει ασταμάτητα.

'Ενας τεράστιος ημισφαιρικός βράχος κλείνει το άνοιγμα μιας φυσικής πηγής —σπηλιάς— στη ρίζα του κατακόρυφου βουνού. Λες και τον τοποθέτησε εκεί το χέρι κάποιου Τιτάνα, φράζει το άνοιγμα της φυσικής δεξαμενής. Και πάνω στον κυρτό βράχο, βρύχα και πολυτρέχια, οργιαστικά υφαίνονταν το σκουροπτράσινο βελούδο τους. Χιλιάδες πολύχρωμες πεταλούδες, με τα παραδαλά τους φτερά κάθονταν ή τριγύριζαν ακατάπαυστα γύρω μας.

Σκαρφαλώναμε στην κορφή του βράχου και με μάτι αχόρταγο περιεργαζόμαστε το εσωτερικό της σπηλιάς. Στην πρόσοψή του βράχου στο ίδιο ύψος με την στάθμη του νερού, περίπου στο ένα μέτρο από το έδαφος, λαζευτές, πέντε πέτρινες στη σειρά βαθιουλωτές κουτούλες-ποτίστρες, άφηναν το νερό να ρέει από το βαθούλωμά τους στο χείλος της αυλακιάς στο στόμιό τους αφήνοντας ένα αδιάκοπο μουρμουρητό πάνω στις άσπρες πέτρες και στις ρίζες του πλάτανου.

Και μέσα απ' όλη τούτη την παρθένα βουνήσια αυστηρότητα, το κελάιδησμα

εκείνο του νερού θαρρείς και γινόταν η πνοή του περήφανου βουνού.

Εκεί, σ' αυτές τις πελεκημένες λείες πέτρινες βρύσες, βάζαμε θυμάμαι τα χέρια μας και προσπαθούσαμε να τα κρατήσουμε, μετρώντας ώς το εκατό. Κανένας μας όμως δεν έφτανε ώς το τέλος αυτής της δοκιμασίας, γιατί το παγωμένο νερό ξύλιαζε τα χέρια και μετά ήταν δύσκολο ν' ανοίξουμε τα δάκτυλά μας. Στις αναμνήσεις μου συνδέω τις βρύσες εκείνες και μ' ένα άλλο γεγονός. Κάθε Κυριακή γύρω στις 10.00, ακουγόταν η φωνή του συγχωριανού μας, του Μανιάτη, που, από την τελευταία στροφή μετά την Παναγίτσα, πρόβαλλε με το μουλάρι φορτωμένο τις κοφίνες με τα καρπούζια και τα πεπόνια.

Κι ακουγόταν η φωνή του δυνατή σ' όλη την Κουμουστά:

«Καρπούζι με τη βούλα· να τρώει η κυρά και να ζηλεύει η δούλα!».

Και έχω συνδέσει το περιστατικό αυτό με τις βρύσες, γιατί εκεί κατέληγαν τα καρπούζια, για να τα πάρουμε μετά παγωμένα —μπούζι— σαν τα τοποθετούσαμε στην λεκάνη του κρύου νερού ή κάτω στα χαλίκια. Την όλη ομορφιά του χώρου, συμπλήρωνε το μαγαζάκι του μπάρμπα-Σπύρου. Στην υπερυψωμένη πεζούλα, αριστερά από τις βρύσες, βρισκόταν το παντοπωλείο - καφενείο της Κουμουστάς. Γύρω τα τρατεζάκια με τα παλιά εκείνα καρκελοπόδαρα και το μάρμαρο. Και για κάθισμα οι πάγκοι και οι παλιές ψάθινες καρέκλες. Αυτό το μαγαζάκι αποκτούσε ένα ιδιαίτερα συναισθηματικό δέσιμο τόσο για τους μεγάλους όσο και για μας τα παιδιά, ως τόπος συγκέντρωσης. Στα ξύλινα ράφια του, λιγοστά τα υπάρχοντα. Μικρές προθήκες με δόσπρια, ζυμαρικά, βάζα με γλυκά, και μια παλιά ζυγαριά με τα σταθμά σε οκάδες και δράμια. Για μας τα παιδιά όμως φάνταζε κανονικό ζαχαροπλαστείο. Τα στραγάλια, οι καραμέλες, η βανίλια και προπαντός τα λουκούμια, αποτελούσαν τον μαγνήτη, για να φτάνουμε ως εκεί και να εκλιπαρούμε τους μεγάλους να μας τρατάρουν. Και οι μεγάλοι, καθισμένοι ολημερίς, έπαιζαν πρέφα ή τάβλι, απολαμβάνοντας το ουζάκι με τις ελιές, τις σαρδέλες και το τυρί για μεζέ. Περίφημο ήταν και το κρασί του. Ο μπάρμπα-Σπύρος έγινε ονομαστός όμως, από τα δεκαρίτικα... λουκούμια του.

Κι είχε συνδεθεί το δύομά του με μια ξεχωριστή ικανότητα που τον δέλειρινε.

Τα δεκαρίτικα λουκούμια στις μικρές κασούλες, ήταν τεράστια! Τα έκοβε λοιπόν στα δύο κι αφού πασπάλιζε την κομμένη πλευρά με άχνη για να μη φαίνονται πως κόπηκαν, τα πουλούσε διπλά κι έτσι έβγαζε αντί μιας... δύο δεκάρες απ' το καθένα!

Τί όμορφοι καιροί. Πόσο αυτά τα μικρά και ασήμαντα των αλλοτινών χρόνων, γέμιζαν τη ζωή μικρών και μεγάλων!!! Και θυμάμαι τον πατέρα τί γέλια έκανε με τα καρώματα εκείνα του μπάρμπα-Σπύρου. Και σήμερα αιώμα η σκέψη μένει σ' αυτά και δεν θέλει να δεχτεί πως χάθηκαν για πάντα. 'Ομως η σημερινή πραγματικότητα, όσο κι αν σε θλίβει, είναι διαφορετική. Δεν υπάρχει πια το καλντερίμι με τη σφηνωμένη πέτρα. Σήμερα, το τραχύ άλλοτε μονοπάτι στο δύομα της εξέλιξης έγινε αυτοκινητόδρομος. Αυτοκίνητα και τραχτέρ φθάνουν στον πλάτανο και συνεχίζουν για την κορυφή προς τον Αη-Λιά. Τα χαριάτικά έχουν ρημάξει και πολλά σπίτια έγιναν ερείπια. Πάει και το δικό μας χαριάτι και η ξύλινη σκάλα, όπου στήναμε

τον μπερντέ και δίναμε παραστάσεις του Καραγκιόζη. Κι η «ρούγα» εκείνη με καθίσματα τις πέτρες της αυλής μας, τα ξύλινα σκαμνάκια, έμεινε μακρινή ανάμνηση, πέρα από τον διάχυτο φόβο για το δάγκωμα από κάποιον σκορπιό που αφθονούσαν στο υγρό έδαφος. Πόσο πρωτόγονα φάνταξαν όλα και πόσο όμορφα!

Το παλιό κοιμητήριο λίγο πιο πάνω, κοντά στις σπηλιές με τους κοκκινωπούς βράχους, το θύμιζαν τα σκόρπια οστά και μερικά κρανία μαυρισμένα. Σπασμένοι σταυροί σαπισμένοι από τις βροχές, μαρτυρούσαν την ύπαρξή του. Κι εμείς τα παιδιά κλωτσούσαμε τ' απομεινάρια εκείνα σ' ένα μακάβριο παιχνίδι ποδοσφαίρου.

Δίπλα εκεί ήταν και το μαντρί. Στη στρούγκα αυτή συγκέντρωνε τα γίδια ο Παντελής.

Κάθε που γύριζαν αργά απ' τη βοσκή, ακούγονταν τα κυπριά απ' τα γκεσέμια, με το διπλό γλωσσίδι, που κανοναρχούσαν τον ερχομό του κοπαδιού. Και τρέχαμε στο κατόπι τους, κυνηγώντας τα μικρά κατσίκια να τα σηκώσουμε στην αγκαλιά μας.

Και η κυρα-μάνα, η αρχοντογυναίκα, η Βασίλαινα, γνήσια βουνήσια γυναίκα, μου γέμιζε το αλουμινένιο κατσαρόλι με το γιδίσιο γάλα, που το σκέπαζε ο πλούσιος αφρός του. Τί αγαλλίαση και τί μαγεία ένιωθες μέσα στη φυσική γαλήνη και πόσο ανέμελη γινόταν η ζωή μέσα στην απεραντούσυνη του κόσμου της. Κι όταν το μάτι έπεφτε σε μια κορφή εκεί στα ΒΔ του κατακόρυφου βουνού, άλλαξαν δια μιας τα συναισθήματα! Δέος, τρόμος και κρυφή ανησυχία σε πλημμύριζαν αντικρίζοντας ένα απίστευτο δημιούργημα της φύσης.

Μετέωρο λες, πάνω από τον οικισμό στην πιο ψηλή κορφή, φαινόταν σαν να αιωρείται το «Σχίσμα».

Ψηλά στο βουνό, άλλο βουνό, βράχος θεόρατος γέρνει προς τα εμπρός, πάνω από τα σπίτια! Υποβαστάζεται από ένα και μοναδικό γιγάντιο υποστήριγμα, ένα υπόβαθρο που συγκρατεί τον απίστευτο όγκο των εκατοντάδων χιλιάδων τόνων που τον βαραίνουν. Αγωνία και δέος συνδέονταν με τη φαντασία και τις σκέψεις για 'κείνο το πρωτόγνωρο φαινόμενο του «Σχίσματος». Και η δική μας παιδική και αχαλινωτη φαντασία κάλπαζε! Αν κατρακυλούσε; Αν κάποια στιγμή γκρεμίζονταν; Πάει η Κουμουστά!!! Τα σπίτια, οι βυζαντινές της εκκλησίες, τα δέντρα, τα νερά, θα εξαφανίζονταν. Κοίταξα το φαράγγι κάτω στο «Σκοτάκι» και αναμετρούσα αν ο όγκος του «Σχίσματος» θα το γέμιζε κατρακυλώντας μέχρι εκεί. Αφού στην τρελή πορεία του κατέστρεψε τα πάντα, κάπου εκεί στο βάθος θα σταματούσε αναλογιζόμουν.

Μα το «Σχίσμα» μένει πάντα στη θέση του και θα βρίσκεται για πάντα εκεί που το τοποθέτησε η φύση. Αξέχαστες μένουν και οι Κυριακές, με τις εκδρομές μας στην Ταρατζα και στους Μαργατιάνους. Αποτελούσαν μια ξεχωριστή ευκαιρία να θαυμάσουμε τις σπηλιές με τα τρεχούμενα νερά. Εκεί, το παξιμάδι, οι ελιές, η ντομάτα και το τυρί μάς φαίνονταν το νοστιμότερο φαγητό του κόσμου. Ήμουν δώδεκα ετών εκείνο το τελευταίο καλοκαίρι που αποχαιρετούσα για πάντα την Κουμουστά.

Εκεί ψηλά στον Ταύγετο άφηνα τότε την παιδική ψυχή μου. Τα παιδιάτικα εκείνα καλοκαίρια έμειναν αλησμόνητα! Όσο κι αν πέρασαν τα χρόνια εκείνο το 6-

(συνέχεια στη σελ. 25)

Για την Κρύα Βρύση*

Κατακαμένη Κουμουντά, αρχαίο τ' όνομά σου
αρχαία η περηφάνεια σου και κρύα τα νερά σου.
Το έμαθες, ότι Κουμουντά, το θλιβερό χαμπέρι
το Κεφαλάρι πέθανε πού' χε το κρυονέρι,
το Κεφαλάρι των βουνών με το νερό το κρύο,
που όμως εκατήνησε σχέτο νεκροταφείο.
Καμπίτες το επήρανε, το πήγανε στον κάμπο,
που ψήνει ο ήλιος το ωμόνι μη θάλασσα τον άμμο.
Στη μέση στην Παλιόχωρα βγάλανε το γρανί του
και μέσα το κλειδώσανε χωρίς τη θέλησή του.
Εσύ, τραγή Παλιόχωρα, πώς βάσταξε η παρδιά σου
και το γρανί αυν βάλανε μέσα στα σωθικά σου;
Το Κεφαλάρι τό' χενες σύντροφο στη ζωή σου,
μα τώρα πια που πέθανε, έμεινες μοναχή σου.
Κι εσύ, Ταῦγετε ψηλέ, με τα πολλά σου χιόνια,
με τα ψηλά σου τα βουνά και τα άσπρα σου σεντόνια,
κι εσύ, Προφήτη Αγιο Λιά, με την ψηλή κορφή σου
με τι χεράκι έβαλες την υπογραφή σου;
Το Κεφαλάρι τό' χενες παρέα στο πλευρό σου,
μα τώρα πια που έφυγε, έμεινες μοναχός σου.
Ποκάτον στον πεύκον τη δροσιά, στα πράσινα πλατάνια
πίναν τα ζωντανά νερό και πάζανε τροκάνια:
και παραδίπλα ο βοσκός στο δροσερό αέρα
ακονυμπισμένος σε κορδόμι έπαιξε τη φλογέρα.
Και τα ποντάκια των ουρανού από ψηλά πετούσαν
και τη φλογέρα ακούγανε και γλυκοκελαϊδούσαν.
Μα τώρα πια δε βούσκουνε νεράκι για να πιούνε
και το Θεό κοιτάζοντε και τον παρακαλούντε:

Θεέ, φέρε μας πάλι
το κρύο Κεφαλάρι
να πιούμε τα καημένα,
που είμαστε διψασμένα.

Βούλα Κονίδη-Χριστογάμπρου
Toronto Canada

* Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας οι κάτοικοι των βουνών περιφρονούσαν τον κάμπο για τις πολλές αρρώστιες, και τους κατοίκους του ως «τουρκοπροσκυνημένους». Από τα χρόνια όμως της Επανάστασης οι βουνήσιοι, που έφεραν απάνω τους και μεγάλο μέρος του αγώνα για την απελευθέρωση διχάστηκαν, αφού αρκετοί προτίμησαν τα εύφορα εδάφη του κάμπου. Ο ανταγωνισμός δυνάμωσε. 'Οσοι έμειναν στα βουνά αγωνίστηκαν με πείσμα να κρατήσουν τις συνήθειές τους και να προστατέψουν τα αγαθά τους. Στον απόηχο αυτών των γεγονότων κινείται το ποίημα που έγραψε η Βούλα Κονίδη, 88 ετών, κάτοικος Καναδά, ουσιαστικά αγράμματη, βγαλμένο όμως από την ψυχή της.

Θ.Κ.

Ο γάμος στας αρχές του λήξαντος αιώνος

Ουδείς γάμος εγίνετο με έρωτα· εγίνετο με συνοικέσιο, για την πραγμάτωση του οποίου μεσολαβούσε συνήθως γυναίκα, η γνωστή προξενήτρα. Ερχομένη σ' επαφή με τους γονείς των μελλόντων να στεφανωθούν, τους συμπεθέρους όπως τους λέγανε, κανόνιζε όλες τις λεπτομέρειες, προίκα που θα δοθεί κ.ά. Όταν τελικώς επιτυγχάνετο η συμφωνία, συνετάσσετο και σχετικό συμφωνητικό υπογραφόμενον από τους ενδιαφερομένους. Ο πατέρας του γαμπρού επλήρωνε την προξενήτρα και η αποστολή της έληγε.

'Όταν νύχτωνε, ακούντο δύο έως τρεις πυροβολισμοί στο σπίτι του γαμπρού. Η συνήθεια αυτή είχε ως σκοπό να πληροφορηθούν οι συγχωριανοί ότι το συνοικέσιο, το οποίο είχαν υποψιασθεί, έλαβε ευτυχές τέλος. Επακολούθουσαν σε σύντομο χρονικό διάστημα οι αρραβώνες χωρίς ιδιαίτερη επισημότητα. Απλώς περνούσαν τα δαχτυλίδια.

Τελικά εγίνετο ο γάμος. Επειδή όμως κάποιος από τους μνηστευμένους δεν καταγόταν από το ίδιο χωριό, μετέβαιναν στο άλλο χωριό οι συγγενείς του γαμπρού συνήθως για να πάρουν τη νύφη. Εσχηματίζετο τότε φάλαγγα φουστανελλοφόρων. 'Ολοι οι καλεσμένοι πάνω σε άλογα και μουλάρια. Στο ψίκι, όπως έλεγαν την ακολουθίαν, δεν χρησιμοποιούσαν γαϊδούρια. Τα σάγματα των ζώων ήταν καλυμμένα με άσπρες μαντανίες, τα κιλίμια. Η πομπή ξεκινούσε με τραγούδια. Ως πρώτο γαμήλιο τραγούδι συνηθίζόταν το: «Ας πάν' να ιδούν, ας πάν' να ιδούν τα μάτια μου πώς τα περνάει η αγάπη μου». Με τραγούδια, χωρατά και εύθυμη κουβέντα έφθαναν στο χωριό της νύφης.

'Εμπροσθεν της εκκλησίας του χωριού ανέμενε η μέλλουσα νύφη με τον πατέρα της. 'Όταν έφθανε ο γαμπρός, ο αναμένων πατέρας της νύφης τον φιλούσε και του παρέδιδε την κόρη του. Ο παπάς στη συνέχεια παρελάμβανε το ζευγάρι και το έφερνε στο μέσον της εκκλησίας και ακολουθούσε η τέλεση του μυστηρίου. Με το «Ησαΐα χόρευε» οι παριστάμενοι έρριαναν τους νεονύμφους με ρύζι, λουλουδόφυλλα και κουφέτα. Η ατμόσφαιρα ήταν χαρούμενη και συγκινητική. Το μυστήριον τελείωνε και οι νεόνυμφοι εδέχοντο τους ασπασμούς των παρευρισκομένων με την ευχή: καλορρίζικοι, ευτυχισμένοι.

Η φάλαγγα, στη συνέχεια, με τη νύφη σε στολισμένο άλογο έπαιρνε το δρόμο της επιστροφής. Το τραγούδι, μοιρασμένο σε άντρες και γυναίκες, συνεχιζόταν σ' όλη τη διαδρομή, ώς το σπίτι του γαμπρού. Εκεί γινόταν η υποδοχή της νύφης και άρχιζε ο χορός, τον οποίο άνοιγε η νύφη, ενώ όλοι μαζί τραγουδούσαν: «Νύφη μου καλλορίζικη, να ζήσεις, να γεράσεις, να φτάσεις χρόνους εκατό και να τους απεράσεις». Το γλέντι συνεχιζόταν με πλούσιο φαγοπότι ως τις πρωινές ώρες. Έτσι τέλειωνε ο γάμος.

Σήμερα τί γίνεται; Πολλά άλλαξε ο χρόνος. Η ζωή συνεχίζεται με όλες τις αλλαγές. Δεν είναι ανησυχητικό αυτό, αρκεί οι νυμφευόμενοι να έχουν αμοιβαίναν αγάπη. Διαφορετικά, ακολουθούν διαζύγια με όλα τα επακόλουθα. Η αμοιβαίνα αγάπη οδηγεί σε ήρεμο γήρας.

Νικόλαος Μπουραζέλης
Συνταγματάρχης ε.α.

Οι αναμνήσεις ενός μετανάστη

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΞΟΔΟΣ

...Και κάθε ανγή χιλιάδες περιστέρια φεύγουν απ' τα χέρια τους για τις τέσσερις πόρτες του ορίζοντα.

Γιάννης Ρίτσος (*Ρωμιοσύνη*)

Εκτοπισμένοι, κυνηγημένοι, πρόσφυγες, τυχοδιώκτες, δραπέτες της φτώχειας, γέροι, νέοι και μπουμπούκια, μπουμπούκια μόλις έτοιμα ν' ανοίξουν, να ανθίσουν, να σκορπίσουν την μοσκοβολιά τους και ν' αφήσουν τη γύρη τους στον τόπο της γενιάς τους, μπουμπούκια, που δεν τα πρόλαβε η άνοιξη, δεν τα πρόλαβε να τα χαϊδέψει το ελαφρό ανοιξιάτικο αεράκι, να τα λούσει η πρώτη ανοιξιάτικη δροσούλα και να τα στεγνώσει με τις ζεστές ηλιαχτίδες της η πρώτη ανοιξιάτικη λιακάδα.

'Ηταν μοιραίο να τα φυσήξει ο φοβερός βοριάς που σέρνει τα πλεούμενα και τα στέλνει εκεί που ο ήλιος χάνεται νωρίς, κι η άνοιξη μικραίνει.

'Εφυγαν... Γιατί; 'Όλοι αναρωτιόνται... Κι όλοι το γιατί το ξέρουν: Και η απάντηση κρέμεται στη γλώσσα τους.

Τέλειωσε το στρατιωτικό, δουλειά δεν βρίσκει, το χωράφι τί να σου κάνει, μια τραχάδα παιδιά, ποιος να πρωτοφάει;...

Τέλειωσε το σχολείο, πώς να πάει πάρα πάνου, πού τα έξοδα, και τ' άλλα παιδιά τί θα γίνουν;

...Και οι ίδιες ερωτήσεις και οι ίδιες γνωστές φρόνιμες απαντήσεις και σωστές λύσεις ακούγονταν σε κάθε σπίτι στα χωράκια ακόμη και στην πόλη.

'Άντε παιδάκι μου πήγαινε πρώτα εσύ και αν είναι καλά έρχονται και οι άλλοι. Και ο πρωτοπόρος ήξερε καλά ότι αυτός θα γινόταν το γεφύρι να περάσουν και τ' άλλα αδέλφια.

Και συνάμα οι αμέτρητες ευχές και τελευταίες συμβουλές... Πήγαινε στο καλό και στην ευχή της Παναγίας, μη θαλασσοκουνηθείς και ξεχάσεις, μην παραστρατήσεις, τα μάτια σου τέσσερα, πρόσεξε την υγεία σου και καλή προκοπή.

Ζαλωμένοι την ξεφτισμένη προϊστορική δανεική βαλίτσα δεμένη σίγουρα με σταυρωτά σχοινιά για να προστατευθεί το πολύτιμο περιεχόμενό της, που ήταν η μοναδική χιλιοφορεμένη αλλαξίδι, μία σακουλίτσα τραχανο-χυλοπίττες, ένα βάζο ελιές, μισό μπετονάκι λάδι, μία μαζίθρα, μία μελοκερήθρα σε λαδόχαρτο, ρίγανη, δεντρολίβανο, βάγια, τσάι του βουνού, λίγη σουλφαμοδόσινη για καμμία έκτακτη γιατρεία και μια εικονούλα του Αι-Γιώργη, μπαρχάρανε στα πλοία, κι ο δρόμος μπροστά χωρίς τελειωμό κι ο άνεμος τα πήγαινε εκεί που ήξερε, για να φορτώσουν και να γυρίσουν πάλι, όσο πιο γρήγορα μπορούν για το καινούργιο φόρτωμα.

—'Άλλοι έλεγαν πως πάνε εκεί που φένει ο ήλιος το ψωμί κι η θάλασσα τ' αλάτι. Αυτή θα είναι που λένε η Βραζιλία.

—'Άλλοι εκεί που παίρνεις μακριά στράτα και λίγο ψωμί, λένε είναι από κάτω

μεριά της γης. Αυτή θα είναι η Αυστραλία... ωχ-ωχ Μανούλα μου...

—'Άλλοι πάνε εκεί που φυσάει το ξεροβόρι και κάνει τέτοιο κρύο που, όταν τρέχει η μύτη σου, παγώνει η μύξα.

Αυτό το μέρος θα είναι που το λένε Καναδά, Αλάσκα, ή μαθές μπας και είναι η Σιβηρία. Άλλα για όλους όλα αυτά τα μέρη έχουν το ίδιο όνομα : Ε ε ν ι τ ι ά.

Και η σκέψη ήταν πάντα να πάω, να μην πάω; 'Ενα δυνατό πάλεμα που ο καθένας έπρεπε να κάνει πριν πάρει την τελική απόφαση, το μεγάλο ναι ή το μεγάλο όχι, που θα στηρίζοταν η μελλοντική του ζωή. Να φύγω ή να κάτσω στα αυγά μου, δεν ήταν ξεπετάλωμα μαργαρίτας, ήταν ξεπετάλωμα τύχης που θ' άλλαζε τα πάντα και ίσως για παντοτινά.

Μα δεσμάχες, δση πάλη και δεσμάποφάσεις και δεσμούς δυσκολίες, η σωστή λύση ήταν η έξοδος.

'Αδειαζαν τα χωριά της Λακωνίας και όλης της Ελλάδας. Ξεριζώθηκαν τελείως ολόκληρες οικογένειες και πολλά σπίτια έκλεισαν. Οι πόρτες και τα παράθυρα σφαλίσανε, του μαντρόγυρου η εξώπορτα κλειδώθηκε και ο αυλόγυρος έμεινε μόνο με τη χαρανιάστρα από τη μια μεριά και το φούρνο από την άλλη. Το τζάκι τους δεν θα ξανα-ανάψει κι ο φούρνος τους δεν θα ξανα-καπνίσει.

Ρίχνουν στερνή ματιά τί να πρωταποχαιρετήσουν, ανθρώπους, φίλους, συγχωριανούς, τα περήφανα από τις δύο μεριές βουνά, που από το ένα έβγαινε και στ' άλλο έπεφτε ο ήλιος, και τόσα χρόνια τώρα ήταν το ρολόι τους, τις ανθισμένες μυγδαλιές του σχολικού κήπου, ή το γαλάζιο ουρανό;

Φεύγοντας, αποχαιρετούν με μάτια βουρκωμένα ό, τι προλαβαίνει ν' αγκαλιάσει το μάτι τους κι ο νους τους και στο δρόμο τους από τη μια μεριά και από την άλλη σα σε παράταξη η θεία τελετή τα αλύγιστα και πάντα κατάστα κυπαρίσσια κλίνουν τρισεύγενα τις κορυφές τους να τους ευχηθούν (Τύχη Καλή), κι οι ελιές κι οι ευκάλυπτοι τους δείχνουν το θλιβερό χρώμα της δίχρωμης φυλλωσιάς τους.

Από τη στιγμή που φτάσαν στον προορισμό τους και πατήσανε στα καινούργια χώματα πατήσανε στην παλαιότερα της νέας τους ζωής. Μπήκανε στον κύκλο πού ναι τριγυρισμένος με χοντρά σχοινιά και πέρασμα δεν έχει. Ντροπή μεγάλη ο γυρισμός και πού να βρεις τα ναύλα; 'Επρεπε να αντιμετωπίσουν τον αντίπαλο, να δεχτούν τα αλλεπάλληλα χτυπήματα πανταχόθεν, δύση δυνατά να είναι και να ανταποκριθούν με δύη τη δύναμη σωματική και ψυχική κι αν δεν νικήσουν τουλάχιστο να τους εύρει ο τελευταίος γύρος στεκόμενοι όρθια στα δύο τους πόδια, με το κεφάλι ψηλά και καθαρή ματιά.

Αυτή η απόφασή τους και αν τα καταφέρουν να φτάσουν μέχρι εκεί, θα είναι αρκετή να κάνουν κάπως καλή αρχή.

Την ημέρα τα αδάμαστα καιρικά στοιχεία, χιονιάς, ξεροβόρι, παγωνιά και ουρανός μία πιθανή απάν' απ' το κεφάλι τούς έδερναν το σώμα, Άλλα τη νύχτα, που ήταν χρόνος γινόταν ο μεγάλος πόλεμος. Βλέπεις η σκέψη σε παιδεύει με δύο τρόπηματα και θέλει απαντήσεις. Πότε θα μάθεις να μιλάς και τί θα κάνεις για δουλειά και πού θα πας το αύριο; Μονοτονία, μοναξιά, μέρα μπαίνει, μέρα βγαίνει.

Κι άρχιζε το ψάξε για κάνα μεροκάματο όσο μηδαμινό και τιποτένιο, γιατί οι υποχρεώσεις ήταν μεγάλες και συνάμα σχολείο, γιατί η γλώσσα πολύ πιο απαραίτητη από όλα για να πετύχουν γρήγορη προσαρμογή. Υπακοή στα προσωρινά αφεντικά, σεβασμός και ανάπτυξη τρόπου και συμπεριφοράς, διότι στην πραγματικότητα όλοι μυρίζανε χωριό και βουνό.

Όταν τα αφεντικά μιλούσαν, οι νέοι μετανάστες ακούγανε και με τα δύο αυτιά, όσες ήτι και κατ' αρχήν δεν ξέρανε τι λέγαν αλλά με τη σιωπή τους δείχνανε ότι κάτι ξέρουν. Άκουγαν και μαθαίνανε, γιατί οι γέροι γονείς τους και οι δάσκαλοί τους από μικρούς τους είχαν ορμηνέψει πόσο αξίζει η προσοχή, όταν μιλάει ένας άλλος.

Τους έλεγαν: «παιδάκι μου, όταν ο άλλος ομιλεί, εσύ πάντα μαθαίνεις. Γι' αυτό μαθές ο μεγαλοδύναμος μας έδωκε δύο αυτιά και ένα στόμα· αν εσκόπευε να μιλάμε πιο πολύ από το να ακούμε, θα μας έδινε δύο στόματα και ένα αυτί».

Περάσανε πολλά, οι περιπτέτεις τους δεν περιγράφονται σε δύο και τρεις σελίδες.

Μπήκανε στα ανήλιαγα υπόγεια και στρωθήκανε στη δουλειά μέρα και νύχτα και οι βάρδιες, οι διπλές. Αρρώστησαν και δε βρέθηκε κανείς να τους πιάσει το χέρι κι ούτ' η μάνα να βάλει το μητρικό χέρι στο κούτελο να πει τον πυρετό. Κι όταν κακά μαντάτα φτάνανε καμμιά φορά από την πατρίδα για θάνατο δικού τους, ο καημός ήταν διπλός και τρίδιπλος. Δένανε κόμπους τη λύπη στην ψυχή τους, στεγνώνανε άκαιρα τα δακρυσμένα μάτια τους, κατάπιναν όπως κι όπως τον καημό τους και μια και δύο και τρεις φορές, γιατί την άλλη μέρα είχε δουλειά, δεν είχε τριήμερα κι εννιάμερα κι αργίες.

Σε όλα τα εστιατόρια όπου κι αν πήγαινε κανείς, τα κατάφερνε και έμπαινε στην κουζίνα, λίγο πιο πίσω από μια μικρή πρόχειρη μισοχώριση που ήταν η λάντζα, πάντα θά βλεπεις κάποιο ξενιτεμένο κάπως ηλικιωμένο μετανάστη να τραβάει την μονότονη μεροκαματιάρα του σιγοτραγουδώντας το τραγούδι της ξενιτιάς του Κώστα Κρυστάλλη:

...Ανάθεμά σε, ξενιτιά, με τα φαρμάκια πόχεις.

Κι όταν πια τελείωνε της βδομάδας ο μάκατος και ερχόταν η αργία της Κυριακής, Θεέ μου, πώς σκόρπαγαν τα σύννεφα, ξαστέρωνε το μυαλό, το σώμα ξεκούραστο ξαναζωογονιόταν και με λαχτάρα περίσσεια τρέχανε πρωί πρωί στην μοναδική εκκλησία του Αι Γιώργη να κάνουν το σταυρό τους και ίσως να δούνε και κάνα νεοφερμένο να μάθουν τα νέα της πατρίδας.

Μετά από την Λειτουργία βγαίνανε και κατ' ευθείαν για το μόνο καφενείο «Ακρόπολις», λίγο πολιτικά, λίγο ψιλοκουβέντα, γιατί ίσως να μην ξαναϊδωθούν, ποιος ξέρει πότε.

Το πάλεμα βάστηξε καιρό, ένα και δύο, ακόμα για πολλούς και τρία χρόνια, τρομερά κι αξέχαστα χρόνια γεμάτα περιπέτεια, και καταφρόνια, δειλιάσανε, γονατίσανε, ξανασηκωθήκανε και ξαναρχίσανε και μέχρι τέλους βρεθήκανε ορθοί, ούτε και ίδιοι ξέρουνε πώς τα κατάφεραν, ίσως νά ταν η ευχή της μάνας τους.

Γιάννης Δ. Καπετανάκος

Richmond Hill
Toronto, Ontario

Οι Ξηροκαμπίτες του Τορόντο

Η πιο σημαντική απόδειξη της διαρκούς αγάπης των ομογενών για την Ελλάδα φαίνεται από το γεγονός ότι ενώθηκαν και οργανώθηκαν σε κοινωφελείς και φιλανθρωπικούς συλλόγους, μέσω των οποίων προσέφεραν σημαντική ενίσχυση στους τόπους καταγωγής τους.

Τέτοιο παράδειγμα συλλόγου αποτελεί ο σύλλογος Ξηροκαμπιτών Τορόντο, πρόεδρος του οποίου είναι ο Δημήτριος Σ. Κοκορός. Ο κ. Κοκορός ζει εδώ και 42 χρόνια στο Τορόντο του Καναδά. Διετέλεσε πρόεδρος της Παλλακωνικής Ομοσπονδίας Καναδά και ΗΠΑ (1998-2000), ενώ τα τελευταία 10 χρόνια εκλέγεται συνεχώς πρόεδρος του συλλόγου Ξηροκαμπιτών Τορόντο.

Ο συγκεκριμένος σύλλογος είναι ένας κοινωφελής σύλλογος, του οποίου τα έσοδα προέρχονται από αφιλοκερδείς προσφορές και συνδρομές των μελών του. Ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 1962. Ο πρώτος πρόεδρος του συλλόγου αυτού ήταν ο Δημήτριος Σολωμός του Ευστρατίου, ενώ στο πρώτο συμβούλιο που συγκροτήθηκε, χρέη γραμματέα εκτελούσε ο τωρινός πρόεδρος του συλλόγου.

Ο σύλλογος σήμερα αριθμεί γύρω στα 100 μέλη συνδρομητές. Ο σκοπός της ίδρυσης αυτού του συλλόγου ήταν η οικονομική ενίσχυση και ο εξωραϊσμός του Ξηροκαμπίου, καθώς και η οικονομική ενίσχυση των απόδρων μελών του. Γι' αυτό, τα μέλη του συλλόγου άφησαν στην άκρη τις πολιτικές τους πεποιθήσεις, ώστε να υπερισχύσει το κοινό συμφέρον της ιδιαίτερης πατρίδας μας. Τα ανωτέρω θέματα αποτελούσαν τη βασικότερη μέριμνα του συλλόγου.

Ο σύλλογος Ξηροκαμπιτών Τορόντο ανέπτυξε σπουδαία κοινωφελή δράση. Συγκεκριμένα συνέβαλε οικονομικά στην αγιογράφηση του Ιερού Ναού Αγίας Τριάδος Ξηροκαμπίου. Επίσης συνέδραμε το 1968 στην αγορά του οικοπέδου του Γιάννη Συκιώτη, δίπλα στη δεξαμενή στο Ξηροκάμπι, το οποίο πλέον βρίσκεται στην κυριότητα της κοινότητας. Επιπλέον προσέφερε σημαντική οικονομική βοήθεια στην αγορά του οικοπέδου του Φεγγαρά, ώτως να γίνει η διαπλάτυνση της πλατείας του κοινοτικού γραφείου Ξηροκαμπίου. Ακόμη, ο σύλλογος Ξηροκαμπιτών Τορόντο μαζί με ομογενείς Γορανίτες οικονομικά, αν και λιγότερο από τους Γορανίτες —κάτι που μου ζήτησε να επισημάνω ο κ. Κοκορός—, στην αναστήλωση της Ιεράς Μονής Γόλας.

Η παραπάνω κοινωφελής δράση του συλλόγου Ξηροκαμπιτών Τορόντο αποτελεί τη μέγιστη απόδειξη της αγάπης των ομογενών για τον τόπο καταγωγής τους, αλλά και για όλη την Ελλάδα γενικότερα.

Οι ομογενείς, όπως μας είπε ο κ. Κοκορός, στις τακτικές τους επισκέψεις στην Ελλάδα ενδιαφέρονται να ενημερωθούν για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τόπος μας, όπως είναι η γραφειοκρατία, η ασυδοσία ορισμένων υπηρεσιών, φαινόμενα τα οποία έχουν εξαλειφθεί πλήρως στον Καναδά. Εντούτοις διαπιστώνουν ότι τα προβλήματα αυτά δεν αμβλύνονται, όπως οι ίδιοι προσδοκούν, αλλά οξύνονται όλο και περισσότερο, γεγονός που τους πικραίνει, τους θλίβει και τους αποθαρρύνει απ' το να μεριμνούν για τον τόπο τους.

Αυτός ίσως είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους σήμερα οι προοπτικές και προτεραιότητες του συλλόγου αυτού έχουν αλλάξει άρδην. Υπάρχει πλέον προτεραιότητα στη μέριμνα και φροντίδα των ομογενών του Τορόντο. Συγκεκριμένα, ο σύλλογος Ξηροκαμπιτών Τορόντο ήταν ο μόνος ελληνικός σύλλογος, που εκπρο-

σωπούσε κωμόπολη, ο οποίος προσέφερε ένα διόλου ευκαταφρόνητο χρηματικό ποσό στο Ελληνικό Γηροκομείο Τορόντο. Επίσης προσφέρθηκε σημαντική οικονομική συνδρομή στην ελληνική κοινότητα του Τορόντο.

Η συνέντευξη με τον κ. Κοκορό έλαβε τέλος με μια ευχή που εξέφρασε ο ίδιος εκ μέρους όλων των ομογενών του Τορόντο: Εμείς οι εδώ Έλληνες να εξαλείψουμε τις όποιες προκαταλήψεις και ασήμαντες πολιτικές διαφορές, οι οποίες δεν θα έπρεπε να υφίστανται, διότι εμποδίζουν την πρόοδο της πατρίδας μας τώρα που βρισκόμαστε στο κατώφλι της καινούργιας χιλιετίας και επιτέλους ο καθένας μας να εκτιμήσει το συνάνθρωπο και συντοπίτη του για το τι είναι και όχι για τις πεποιθήσεις του, πολιτικές ή μη.

Σωκράτης Π. Βαφάκος

To O.K. έχει ελληνική ρίζα

To O.K. (οκέι = εντάξει, σύμφωνο), ο γνωστός αμερικανισμός πον πάει, δυστυχώς, να επικρατήσει, έχει, κατά το λεξικό Μπαμπινιώτη, αβέβαιη επιμολογική προέλευση. Ενδιαφέροντα πάνω στο θέμα άποψη είναι η παρακάτω:

Σε καθημερινή βάση σχεδόν όλοι μας χρησιμοποιούμε την πολύ συνηθισμένη έκφραση «όκει». Πόσοι όμως γνωρίζουν την προέλευσή της, η οποία είναι μάλλον πολύ κολακευτική για τη φυλή μας. Στην Αμερική απ' όπου προήλθε αρκετοί από τους εκεί ομογενείς γνωρίζουν τη ρίζα του και από στόμα σε στόμα φτάνει σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης όπου υπάρχουν Έλληνες. 'Οταν λοιπόν οι Η.Π.Α. έγιναν κράτος ελεύθερο, η συντακτική επιτροπή που συνήλθε για να καθορίσει την επίσημη γλώσσα του νέου κράτους, είχε να επιλέξει μεταξύ της Αγγλικής και της Ελληνικής τότε υπερίσχυσε η Αγγλική με μία ψήφο διαφορά. Ο πρόεδρος που ήταν φιλέλληνας είπε εκείνο το O.K., που προήλθε από τις λέξεις «Όλα καλά», O.K.

Δημήτρης X. Αμοιμίδης
Μελβούρνη Αυστραλίας

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΑΡΙΔΑ

(συνέχεια από τη σελ. 8)

(Παν. Γιατράκου) ήλθον εις τὰ ἐν Κουρτσούνᾳ ὄχυρώματά μας κατὰ τὰ 1825, ὅτε ὁ Ἰμπραήμ πασᾶς ἤλθεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μας καὶ μᾶς ἀπολιόρκησεν [...] ἐπὶ 24 ὥρῶν καὶ ἀνεχώρησεν [...] κατηρχυμένος». Μετὰ τὴν ἐπελευθέρωση τοῦ Παν. Γιατράκου ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία, ὁ Ἀθ. Μανιάτης τὸν ἀκολούθησε καὶ πολέμησε σὲ διάφορες μάχες, «ώς καὶ εἰς ἐκείνην τὴν φρικτὴν μάχην τοῦ Πολυαράβου, ὃπου ἔλαβον ἀρκετὴν θραύσιν οἱ "Αραβεῖς". Σὲ δόλο τὸ διάστημα τοῦ ἀγώνα «έφανη γενναῖος [...]», ὑπάκουος [...] καὶ μὲ ἀμεμπτον διαγωγήν», ἡγοῦνταν ώς καπετάνιος-μπουλουζῆς συγγενῶν καὶ συγχωριανῶν του, καὶ ξόδευσε ἐξ ἰδίων του γιὰ τὴ συντήρηση τῶν στρατιωτῶν του. 'Επειδὴ ὁ Ἀθ. Μανιάτης πέθανε «πρό τινων ἐτῶν» τὸ πιστοποιητικὸ δίδεται σ' ἔναν ἀπὸ τοὺς κληρονόμους του, τὸν γιό του Σπύρο, ὁ διποῖος τὸ ζήτησε.

Αθανάσιος Φωτόπουλος, δ.φ.

Μνήμη άμωμης κόρης

Είκοσι πέντε Ιουλίου. Τρίτη απόβραδο, στο χαριάτι του Καπετανάκου στην Πολοβίτσα. Μαζεμένοι όλοι εκεί, ο παππούς ο Νίκος, η γιαγιά η Ευγενία, η κόρη τους Αρετή και τα εγγονάκια Ευγενία η «Γαλιάντρα» ή «Κοφτέρω» και ο αβάφτιστος Δημήτρης ή «μπαγάσας».

Χτυπάει το τηλέφωνο. Νίκο, λέει η Χαρούλα η Αργειτίτσα από το Ξεροκάμπι. Κατεβείτε για τον εσπερινό της Αγίας Παρασκευής..., ενώ ακουγόταν από το ακουστικό ο ήχος μιας καμπανίτσας... μιας καινούργιας εκκλησίτσας.

Κατεβήκαμε. Μόλις έδυαν οι αχτίνες του Απολώνιου 'Ηλιου στην κορυφή του Ταύγετου, στον Αι-Λιά. Το βουνό παίρνει το γκρίζο-σταχτί χρώμα του και η γλυκιά βραδυά αρχίζει ν' απλώνεται στο Ξεροκάμπι με την ηχώ της καμπανίτσας ν' ακούγεται στα δυτικά.

'Όλος ο κόσμος: γέροι, νέοι, άνδρες και γυναίκες και παιδιά προχωρούν προς τα εκεί. Ακολουθούμε και εμείς όλους τους άλλους στο στενό δρομάκι...

Στο τέλος του, φάνηκε ένα όμορφο μικρό πέτρινο εκκλησάκι, φωτισμένο γύρωγύρω από αναμένα κεράκια, τυλιγμένο από βασιλικά και άλλα λουλούδια. Γλυκιές φαλμαδίες ανεβαίνουν προς τον ουρανό... Ψέλνουν ο Δήμαρχος και ο Αντιπρόεδρος και κτήτορας της εκκλησίτσας..., της Αγίας Παρασκευής.

Ανάψαμε τα κεράκια μας στην εικόνα. Οι φλογίτσες τους λικνίζονταν στο βραδυνό αεράκι μεταφέρνοντας τις προσευχές μας ψηλά... όπου το βλέμμα μας πέφτει στη γραφή «Στη μνήμη της 'Άμωμης Κόρης».

Ρωτάμε: Για το εκκλησάκι, τον κτήτορά του, τ' όνομά του...

Μας λένε: Μια φορά κι ένα καιρό, ζούσε στο Ξερκοράμπι μια όμορφη, κόρη με ωραία μάτια, το καμάρι της οικογένειάς της και του Ξεροκαμπιού.

Ήταν στα 22 χρόνια της σαν αέρινο λουλούδι. Την έλεγαν Παρασκευή. Η «Θεία Βούληση» όμως την θέλησε κοντά της για να ομορφαίνει τους Ουρανούς.

Έφυγε προ καιρού αφήνοντας πάνω και θλίψη στην οικογένειά της και όλο το Ξεροκάμπι. Το κενό ήταν τραγικά αβάσταχτο για τους γονιούς και τις αδελφές της. Η «Θεία Βούληση» δίνει και παίρνει. Άλλα «ξαναδίνει» βγάζοντας τους πιστούς της από τα κενά και τα αδιέξοδα.

Γι' αυτό, μόνο ένας τόπος λατρείας, του «Ενός 'Οντος», δίπλα τους, θα μπορούσε να καλύψει το κενό για να μην πέσει η λησμονιά.

Η λησμονιά θεραπεύει. Είναι δώρο του χρόνου που περνάει. Είναι όμως κρύα και απόκοσμη.

Η μνήμη, αντίθετα, κρατεί ζωντανή την «ύπαρξη» που χάθηκε. Η μνήμη είναι εκδήλωση αγάπης και νοερής τρυφερής συμπεριφοράς. Είναι μέσο επικοινωνίας με τις ψυχές που έφυγαν...

'Ετσι, την Παρασκευούλα Λάσκαρη από το Ξεροκάμπι, που έφυγε αναπάντεχα,

οι γονιοί της κι οι αδελφές της, θέλησαν να μην την ξεχάσουν. Έγιτισαν το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής στον περίβολο, του σπιτιού τους, εκεί που έπαιζε σαν παιδούλα και μεγάλωσε στη θαλπωρή τους και κάλυψαν το κενό της απουσίας της, με το άκουσμα του ήχου της μικρής καμπανίτσας.

Η καμπανίτσα, όταν χτυπά, είναι η φωνή της Παρασκευούλας που λέει στους δικούς της: Ε!!! Εδώ είμαι. Είμαι κοντά σας. Σας βλέπω... πατέρα, μητέρα, αδελφούλες μου... μην στενοχωρίστε.

Ο εσπερινός τελείωσε. Η καμπανίτσα χτύπησε για τελευταία φορά και η Παρασκευούλα μάς καληγύχτησε. Άπλωσε η γαλήνη του απόβραδου. Μας λέει η οικογένειά της: «Από τότε που χτίσαμε το εκκλησάκι, άλλαξε η ζωή μας, γιατί νοιώθουμε την παρουσία της. Ακούμε τη φωνή της. Αισθανόμαστε την φωτεινή της αύρα. Η χαρά ξαναμπήκε σπίτι μας. Δεν μας λείπει. Νοιώθουμε όλοι μαζί.»

Το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής είναι η αέρινη πνευματική και ψυχική παρουσία της άμωμης Παρασκευούλας. Η πλήξη και η θλιψη φεύγουν από τις ψυχές μας. Η αίσθηση της παντοτινής υλικής απουσίας ξεχνιέται. Κι όλα αυτά έγιναν με ένα μικρό εκκλησάκι στην άκρη της αυλής μας.

Για μας, συνεχίζει ο πατέρας της: «μετέστη κάπου αλλού» που μόνο με τον κρυφό λογισμό και την πίστη μας μπορούμε να τη δούμε. Το εκκλησάκι αυτό είναι το άλιο και ανέσπερο φως του «ΛΟΓΟΥ» που είναι η αρχή του παντός. Είναι το μέρος που πιστεύουμε ότι είναι η άμωμη κόρη μας».

Ξεροκάμπι, 25-7-2000

*Nίκος Καπετανάκος
«του Χαρίλαου»*

GORANOI AOΞΑΣΜΕΝΟΙ

*Γειά σου, λεβέντικο χωριό Γοράνοι δοξασμένοι,
στα πόδια του Ταῦγετον που είσαστε χτισμένοι.
Τα ιερά σας χώματα θέλω να τα πατήσω
και με πολλή ευλάβεια να σκύψω να φιλήσω.
Τα χρόνια όμως πέρασαν, δεν μπορώ να γνρίσω
και στον Αγιώργη ταπεινά να πάω να λειτουργήσω.
Οι Γορανίτες εύχομαι να είναι εντυχισμένοι
και με τον Αγιο Θεό για πάντα ενωμένοι.*

*Αθανάσιος Ε. Τσάμπηρας
Πρωτοπρεσβύτερος, Βοστώνη Η.Π.Α.*

SYNTOMA NEA

— Στις 7 Μαΐου οι κυρίες της φλοιοπτώχου επιβράβευσαν, με την ευκαιρία συμπλήρωσης 40 χρόνων από την ίδρυση του συλλόγου, τις κυρίες των πρώτων συμβολίων. Επειδή πολλές από αυτές δεν υπάρχουν στη ζωή, το πρωί της Κυριακής διάθασαν στην εικονσία υπέρ αναπαύσεως αυτών και υπέρ υγείας για δύσες ζουν.

— Στις 16 Ιουλίου, στις 9.00 το βράδυ, στην πλατεία του χωριού μας, χόρεψε το Λύκειο Ελληνίδων Καλαμάτας.

— Στις 20 Αυγούστου, ημέρα Κυριακή, ο ποδοσφαιρικός διαιρικός «Απόλλων» διοργάνωσε γλέντι στην πλατεία του χωριού μας για την ενίσχυση της ομάδας.

— Στις 4 Σεπτεμβρίου, ημέρα Δευτέρα στις 9.00 μ.μ., έγινε Rock πανηγύρι στην πλατεία του Δημαρχείου.

— Στις 6 Σεπτεμβρίου, ημέρα Τετάρτη στις 09.00 μ.μ., έγινε λαϊκή συναυλία στην πλατεία του χωριού μας.

Σταυρούλα Δ. Ορφανάκου

Συγχαρητήρια

Την κυρία Γεωργία Κοκκορού-Αλευρά, που εξελέγη τακτική καθηγήτρια της Κλασικής Αρχαιολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, η «Φάρις» την συγχαίρει θερμά.

Δυστυχήματα

Σε διάστημα μερικών μηνών η κοινωνία του δήμου θρήνησε την απώλεια δύο νέων ανθρώπων. Συγκεκριμένα, ο Χρήστος Δημ. Βαλκανιάς, ετών 20, έχασε τη ζωή του οδηγώντας το αυτοκίνητό του στο δρόμο Ξηροκαμπίου - Κ.Ε.Ε.Μ. Εξάλλου, ο Στράτης Αθ. Βέργαδος, ετών 18, επιβαίνοντας σε μοτοποδήλατο συγκρούστηκε με διερχόμενο αυτοκίνητο και βρήκε το θάνατο στο δρόμο Παλιοπαναγιάς - Ξηροκαμπίου. Η «Φάρις» συλλυπείται θερμά τις οικογένειές τους.

ΚΟΥΜΟΥΣΤΑ

(συνέχεια από τη σελ. 15)

νειρού έμεινε σκαρφαλωμένο στα υψώματα του Ταύγετου, στ' αγαπημένα μέρη, που κράτησαν κοντά τους την καρδιά μου.

Από τότε, σε κάθε βήμα της ζωής, ανασύρω τις αναμνήσεις και σαν βρεθώ κοντά στη φύση, αναλογίζομαι αυτά που άφησα εκεί παιδί. Μα πάντα, όπου κι αν βρίσκομαι η νοσταλγία με γυρίζει πίσω! Βρίσκομαι με τη σκέψη πάντα στο χωριό μου, στα καλοκαίρια των διακοπών μου, εκεί ψηλά στην Κουμουστά, στο φαράγγι του αρσενικού βουνού της, του Ταύγετου.

Ιστορικά ανέκδοτα

1. Φθινόπωρο του 1944. Οι Γερμανοί χάνουν τις μάχες τη μία μετά την άλλη. Όσο πλησιάζει το τέλος τους τόσο σκληραίνουν τη στάση τους απέναντι στον υπόδουλο λαό μας και πολλές φορές συλλαμβάνουν και ανακρίνουν αθώους πολίτες. Μεταξύ αυτών και γνωστός για την αφέλειά του συμπατριώτης μας που κατηγορείται για κομμουνιστής.

Η ανάκριση γίνεται στη Σπάρτη και ο ανακριτής σίγουρος ότι έπιασε «λαυράκι» τον ρωτά:

- Ποιοί είναι οι σκοποί του Ε.Α.Μ.;
- Οι σκοποί του Ε.Α.Μ. είναι ο Μπίλης Μαντάνης, ο Μαύρος Χάρος και ο Κοψάχειλος! (ονόματα και παρατσούκλια γνωστών συμπατριώτων μας).
- Ποιές είναι οι γραμμές της Ε.Π.Ο.Ν.;
- Είχα ακούσει από τον παππού μου, το μακαρίτη, ότι οι γραμμές είναι από την Τρίπολη και πάνω!!! (εννοούσε τις γραμμές του τρένου).

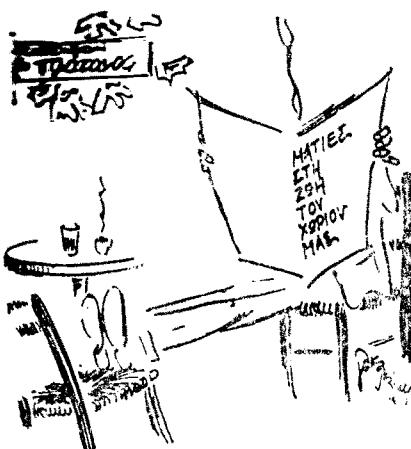
Κι η ανάκριση τέλειωσε.

2. Λίγο αργότερα, το ίδιο φθινόπωρο. Οι Γερμανοί μόλις έχουν εγκαταλείψει την πατρίδα μας και ο αέρας της λευτεριάς πνέει παντού. Ένα πρωινό κάνουν την εμφάνισή τους στην πλατεία του χωριού μας πέντε-έξι; νέοι οπλισμένοι σαν αστακοί. Μεταξύ αυτών και ένας συγχωριανός μας (μακαρίτης τώρα) με μια αραβίδα στον ώμο και δίκωχο στο κεφάλι με τα αρχικά Ε.Α.Μ.- Ε.Λ.Α.Σ. Κάποιος γνωστός του τον πλησιάζει και τον ρωτά δισταχτικά: — Πού πάτε, ρε; Κι αυτός αυνποφίαστος απαντά: — Πάμε να φέρουμε το Βασιλιά!!!

H. G. M.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Για τη συνέχιση της έκδοσης της «Φάριδος»: Γεώργιος Λάσκαρης (1.000), Πέτρος Χαρίσης (1.500), Παναγ. Β. Μανδρατήλιας (2.000), Λεωνίδας Ρηγάκος (1.000), Ηλίας Προκοπίδης (1.000), Ηλίας Μανιατάκος (1.000), Παναγ. Καρκαμπάσης (1.000), Δημήτριος Στούμπος (5.000), Δημήτριος Νικολακάκος (1.000), Ελένη Καπετανάκου (1.000), Κων/νος Κονίδης (Ζούλας) (1.000), Δημήτριος Μανωλάκος (1.000), Σταύρος Σαραντάκος (1.000), Δημήτριος Ξηροπόδης (2.000), Δημήτριος Χ. Κονίδης (1.000), Δημήτριος Κολλινιάτης (1.000), Γεώργιος Παρηγόρης (1.000), Χρήστος Καπετανάκος (1.000), Γεώργιος Παπαδάκος (1.000), Ιωάννης Νικολακάκος (1.000), Γεώργιος Θ. Νικολακάκος (1.000), Γεώργιος Μιχαλάκος (1.000), Σπάρτη Καλογεροπούλου (5.000), Εύνομος Ιατρίδης (2.000), Γεώργιος Δριμπέλας (2.500), Ελένη Χίου (2.500), Νικόλαος Μπουραζέλης (2.000), Αναστάσιος Βολτής (2.000), Αντώνιος Δουκόριαννης (4.000), Ασπασία Παναγάκου (3.000), Δημήτριος Λαμπρινός (1.000), Αφροδίτη Σκουριώτη (1.000), Σταύρος Β. Λεονταρίτης (2.000), Δημήτριος Β. Κονίδης (1.000), Δημήτριος Κουμουτσίδης (1.000), Κων/νος Π. Σταρόγιαννης (1.000), Κων/να Τάρταρη (1.000), Άφοι Η. Δογαντζή (5.000), Λευκούβεα Σιλαμάκου (5.000), Γεώργιος Μπατασινός (2.000), Χρήστος Φεγγαράς (1.500), Ευδοκία Διαμαντάκου (1.000), Βασίλειος Ρηγάκος (1.000), Χάρη Καφάλη (2.000), Εύα Κομνηνού (5.000), Γεώργια Σπαθανά (5.000), Καστανή Αμοιρίδη (5.000), Παναγ. Καλότυχος (5.000), Κων/νος Μοίρας (2.000), Βενετία Λιντζέρη (3.000), Ηλίας Π. Ματθαίος (20.000), Σούλης Μαστοράκος (1.500), Ευγενία Κατσουλάκου (10.000), Αφροδίτη Σταρόγιαννη-Ατσαβέ (5.000), Καλλιόπη Παπαδάκου (1.000), Γεώργια Κοκκορού (5.000), Ξανθή Κοκκορού (1.000), Ηλίας Μιχαλάκος (7.000), Νικόλαος Καπετανάκος (15.000), Μενέλαος Παναγιωτουνάκος (5.000), Κούλα Παναγέα (1.000), Ευστάθιος Λαγάκος (5.000), Αικατερίνη Καλογερά (2.000), Γεώργιος Μπιταζής (5.000), Γεώργιος Δικαιαίος (5.000), Ομογενείς εκ Καναδά (50.000), Βασίλειος Τσάμπηρας (7.000), Βούλα Κωδωνίδου-Φεγγαρά (3.000), Λάζαρος Παρθενίδης (1.000), Δημήτριος Ορφανάκος (1.000), Ομοσπονδία Ταϊγέτου Λακωνίας «Ο Ταϊγέτος» Μελβούρνη Αυστραλίας 50 δολ. Αυστραλίας.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Απεβίωσαν οι: Πολυτίμη Νικολακάκου χήρα Θεοδώρου ετών 88, Κων/νος Βαλκανάς του Αθανασίου ετών 97, Ιωάννης Μαστοράκος του Δημητρίου ετών 71, Βασιλική Ορφανάκου χήρα Βασιλείου ετών 91, Χρήστος Βαλκανάς του Δημητρίου ετών 19, Ευγενία Βασιλάκου χήρα Γεωργίου ετών 83, Αικατερίνη Βλογιαννίτη χήρα Χρήστου ετών 95, Χρήστος Γιαννόπουλος του Ελευθερίου ετών 84, Αντωνία Μελέ χήρα Αναστασίου ετών 70, Βασιλική Χριστάκου χήρα Ιωάννη ετών 91, Πολυζώης Πλαϊνός του Γεωργίου ετών 67, Αθανάσιος Μανούσος του Παναγιώτη ετών 84, Κων/να Μανιάτη σύζ. Γεωργίου ετών 86, Γεώργιος Μανιάτης του Γεωργίου ετών 87, Αναστασία Ηλιοπούλου χήρα Πέτρου ετών 74, Μαρία Χαντζάκου χήρα Γεωργίου ετών 90, Παναγιώτα Προκόπιδη χήρα Ήλια ετών 90.

ΠΟΤΑΜΙΑ

ΓΑΜΟΙ

Η Βασιλική Καπάκου του Γεωργίου και ο Δημήτριος Γιανναράκος του Κων/νου έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Ποταμιάς στις 4 Ιουνίου.

ΕΗΡΟΚΑΜΠΙ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η Γεωργία Ματζαβράκου και ο Προκόπης Κονίδης απέκτησαν κορίτσι.

ΓΑΜΟΙ

Η Αναστασία Λάσκαρη του Δημητρίου και ο Κώστας Δημητρακόπουλος του Ιωάννη έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Αγ. Τριάδος Εηροκαμπίου.

Τα νέα μας

Η Αφροδίτη Τεκόση του Σπυρίδωνος και ο Πάρος Ελευθεριάδης του Δημητρίου έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Αγ. Τριάδος Εηροκαμπίου.

Η Γεωργία Σαραντάκου του Σταύρου και ο Γεώργιος Συκαράς του Θεοδώρου έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Αγ. Τριάδος Εηροκαμπίου στις 10 Ιουνίου.

ΑΡΝΑ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Ο Βασίλειος Αθανασάκος και η Σταυρούλα Δρογχάρη απέκτησαν κορίτσι.

ΓΑΜΟΙ

Η Παναγιώτα Ανδρεάκου του Κων/νου και ο Παναγιώτης Μπόμπης του Βασιλείου έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Αγ. Αθανασίου Άρνας στις 24 Ιουνίου.

ΠΑΛΑΙΟΠΑΝΑΓΙΑ

ΓΑΜΟΙ

Η Δούσμανη Ελένη του Σταύρου και ο Θεοδωρακάκος Αναστάσιος του Ιωάννη έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην Παλαιοπαναγιά στις 24 Ιουνίου.

Η Δήμητρα Ρηγάκου του Γεωργίου και ο Λεωνίδας Σταθάκος του Παναγ. έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην Παλαιοπαναγιά στις 19 Αυγούστου.

ΤΡΑΠΕΖΟΝΤΗ

ΓΑΜΟΙ

Η Ιωάννα Βαλκανά του Γεωργίου και ο Χρήστος Γιάννακας του Γεωργίου έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Αγ. Τριάδος Εηροκαμπίου.

ΣΠΑΡΤΙΑ

ΓΑΜΟΙ

Η Σοφία Δρογχάρη του Κων/νου και ο Κωνσταντίνος Κονίδης του Βασιλείου έκαναν τους γάμους τους στον ιερό ναό Κοιμήσ. Θεοτόκου Σπαρτιάς.

ΑΝΩΓΕΙΑ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η Γιώτα Αγαστασοπούλου και ο Δημήτριος Χριστοφιλάκος απέκτησαν αγόρι.